

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยเรื่องแนวคิดด้านการเมืองและสังคม กับลักษณะความเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่สะท้อนจากงานเขียนของมาลัย ชูพินิจ ได้มีแนวคิดต่าง ๆ ที่เป็นรากฐานของการทำวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดด้านการเมือง
2. ทฤษฎีและแนวคิดด้านสังคม
3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์
4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเขียนประเภทต่าง ๆ และรูปแบบการเขียน (สไตส์)
5. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะนิสัย (Character)
6. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทที่ควบคู่กันระหว่างความเป็นนักหนังสือพิมพ์และนักเขียน
7. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ทฤษฎีและแนวคิดด้านการเมือง

กำเนิดหนังสือพิมพ์ควบคู่กับกำเนิดแห่งแนวคิดทางเสรีภาพ ซึ่งแนวคิดเสรีภาพนี้มีรากฐานมาจากความบีบคั้นในการดำเนินชีวิตของชนชาติตะวันตก และได้ทำให้ชาวยุโรปบางกลุ่มอพยพย้ายถิ่นฐานไปยังโลกใหม่ (New World) หรือประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันนั่นเอง ถึงกับมีคำกล่าวติดไว้ทุกสถานที่ว่า "All men are created equal" โดยเน้นคำว่า "Unalienable Rights" ซึ่งหมายถึงสิทธิโดยชอบธรรมของประชาชน ที่ใครจะล่วงละเมิดไม่ได้ ได้แก่ สิทธิในการดำรงชีวิต อิสระภาพ และการแสวงหาความสุข¹ เป็นการแสดงถึงความเท่าเทียมกันของทุกคน และการมีเสรีภาพที่จะทำอะไรโดยไม่เดือดร้อนผู้อื่นในประเทศสหรัฐอเมริกา

บุคคลสำคัญคนหนึ่ง คือ Thomas Jefferson ประธานาธิบดีคนที่ 3 ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ร่างคำประกาศอิสรภาพของสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวไว้ว่า

"ถ้าจะปล่อยให้ข้าพเจ้าตัดสินใจในทันทีว่าเราควรจะมีรัฐบาลโดยปราศจากหนังสือพิมพ์ดี หรือว่าจะมีหนังสือพิมพ์โดยปราศจากรัฐบาล ข้าพเจ้าก็จะไม่ลังเลเลยที่จะเลือกเอาประเภทหลังในทันที"²

แนวคิดเสรีภาพได้มีรากฐานมาจากความคิดของปราชญ์ตะวันตกหลายคน ซึ่งนำไปสู่แนวคิดทางการเมือง เพื่อปลดปล่อยหนังสือพิมพ์ให้เป็นของประชาชน

John Locke

Locke เชื่อว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่มิมาแต่กำเนิดและติดตัวมากับมนุษย์ อีกทั้งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติมนุษย์หรือสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ นอกเหนือจากสิทธิการมีชีวิต และการถือครองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน เสรีภาพเป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้กฎหมายโดยมอบความไว้วางใจให้กับรัฐ เพื่อให้ความคุ้มครองทรัพย์สิน และก่อนอื่น สิทธิเหล่านี้

¹ Lewis Paul Todd and Merle Curti, Rise of the American Nation (New York : Harcourt, Brace & World, 1961), p.118.

² เสลา เระระรุจิ, 1 ศตวรรษหนังสือพิมพ์ไทย (กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น, 2510, หน้า 189.

ต้องไม่ขัดแย้งกับสิทธิส่วนบุคคล³ ทำให้เป็นหลักประกันว่ามนุษย์นั้นจะมีความสุขจากการมีเสรีภาพและความปลอดภัย เพราะมีสถาบันทางการเมืองคุ้มครองนั่นเอง

เมื่อมีความขัดแย้งในสังคม รัฐบาลจะเป็นตัวจัดการปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ การที่รัฐบาลมีหน้าที่ต่างๆ นี้เพื่อว่าเป็นการจัดระเบียบในสังคม ซึ่งรัฐเองก็เป็นส่วนหนึ่งในสังคมด้วย แต่ถ้ารัฐบาลกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ประชาชนก็มีสิทธิเสรีภาพถอดถอนผู้ปกครองได้ ดังที่ *Locke* กล่าวไว้ว่า

“เสรีภาพหรือสิทธิที่สำคัญที่สุดของคน คือ สิทธิในการควบคุมองค์กรหรือสถาบันปกครอง เมื่อใดก็ตามที่ประชาชนเห็นว่าองค์กรปกครองซึ่งเป็นตัวแทนของคน มีพฤติกรรมผิดแผกไปจากกฎหมาย เพื่อเจตจำนงของสังคม ประชาชนย่อมมีเสรีภาพที่จะพร้อมใจกันเปลี่ยนแปลง ถอดถอน หรือปฏิวัติองค์กรนั้น เพื่อจะแสวงหาเสรีภาพที่คนมีตามกฎหมายธรรมชาติกลับคืนมา”⁴

Jean Jacque Rousseau

Rousseau เห็นว่า เสรีภาพเป็นสิ่งที่ติดตัวมากับมนุษย์ เมื่อมนุษย์ไม่มีเสรีภาพ มนุษย์ก็ไม่ใช่มนุษย์อีกต่อไป⁵ อาจเป็นเพียงสิ่งมีชีวิตชนิดหนึ่งในโลกเท่านั้น

แนวคิดของ *Rousseau* นั้นมีว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงต้องอยู่เป็นกลุ่มเพื่อความสมบูรณ์และปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รัฐจึงจัดระเบียบทางสังคม และกำหนดกฎหมายขึ้นมา แม้ว่ามนุษย์มีเสรีภาพติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เสรีภาพนั้นต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่ประชาชนกำหนดขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อตอบสนองคนกลุ่มใหญ่ที่ต้องการใช้กฎหมายนั้นเป็นกฎเกณฑ์ในสังคม ส่วนผู้ที่ละเมิดหรือทำผิดกฎหมายก็ต้องถูกลงโทษเช่นกัน เมื่อกำหนดกฎเกณฑ์เช่นนี้ ทำให้มนุษย์ต้องพร้อมใจกันเคารพเชื่อฟัง

³ เอ็ม เจ ชาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากเบลโตถึงปัจจุบัน, แปลโดย เสน่ห์ จามริก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 278-279.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 310-315.

⁵ สมบัติ จันทรวงศ์, “สัญญาประชาคมของรูสโซ”, รัฐศาสตร์สาร (พฤศจิกายน 2520) : 58.

กฎหมายของสังคมนั้นมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และถ้าไม่ทำตามก็ต้องมีการบังคับ⁶ อีกทั้งมนุษย์แต่ละคนเกิดมาไม่มีความเสมอภาคกัน ขึ้นกับอภิสิทธิ์และอำนาจต่างๆ จึงทำให้อาจเสียเสรีภาพไปบ้าง แต่ก็จำเป็นต้องมีการยอมรับสภาวะนั้น⁷

Rousseau มีความเห็นเรื่องเสรีภาพซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบการเมือง การปกครองว่า

“ผู้มีอำนาจนั้น ไซ้ว่าจะมีอำนาจเข้มแข็งถึงกับจะวางตนเป็นนายคนอื่นได้ตลอดไป นอกเสียจากว่าจะเปลี่ยนอำนาจของเขาให้กลายเป็นธรรม และทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองรู้สึกว่าการเชื่อฟังนั้นเป็นหน้าที่ ตนเราจะเชื่อฟังก็เฉพาะต่ออำนาจที่ชอบธรรมเท่านั้น ซึ่งอำนาจที่ชอบธรรมก็เป็นผลมาจากความยินยอมของผู้ใต้ปกครองนั่นเอง”⁸

Montesquieu

Montesquieu จะเน้นแนวความคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์อยู่ 4 อย่าง คือ เสรีภาพ, การแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการของตน, การคบหาสมาคมกับผู้อื่น และระเบียบในการอยู่กันเป็นสังคม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีรากฐานมาจากเสรีภาพ

เสรีภาพในความหมายของ Montesquieu ก็คือ การกระทำภายใต้กฎหมาย ซึ่งอนุญาตให้กระทำ และไม่ทำในสิ่งที่ห้ามไม่ให้ทำนั้นเอง โดยการกระทำนั้นจะต้องทำในสิ่งที่เราอยากทำ ไม่ถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ หรือไม่ละเมิดกฎหมายนั่นเอง

⁶ สมบัติ จันทรวงศ์, ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521), หน้า 182.

⁷ สุขุม นวลสกุล, เฉลิมพล ประทีปวณิช และสิริวัฒน์ สุภรณ์ ไพบูลย์, ทฤษฎีการเมือง 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), หน้า 50.

⁸ เสถียร หอมขจร, ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 2 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526), หน้า 65-66.

Jean Paul Sartre

Sartre มองว่าเสรีภาพเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ถ้ามนุษย์ไม่มีเสรีภาพ มนุษย์ก็เป็นเพียงแค่วัตถุเท่านั้น โดยปกติแล้ว มนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของโลก จากแนวความคิดเช่นนี้ Sartre ทำให้เห็นว่า มนุษย์สูงกว่าทุกสิ่งเพียงเพราะว่ามนุษย์มีเสรีภาพ ทำให้เกิดการปรับปรุงตัวเองตลอดเวลา จะมองในลักษณะก้าวไปข้างหน้า แต่ทว่าบางขณะก็อาจจะดึงมนุษย์ให้ลงต่ำได้⁹

แนวคิดของ Sartre นี้ นำไปสู่ความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ดังคำกล่าวที่ว่า

“เมื่อหนังสือพิมพ์มีเสรีภาพ อาจก่อให้เกิดได้ทั้งสิ่งดีและเลว แต่ถ้าไร้เสรีภาพจะไม่เกิดอะไรขึ้นเลย นอกจากความเลว เสรีภาพเป็นโอกาสที่จะทำให้มนุษย์ดีขึ้น ในขณะที่ความเป็นทาสนำความเลวร้ายมาให้แต่ฝ่ายเดียว เสรีภาพสร้างพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เปิดโอกาสให้มนุษย์มีโอกาสเลือกในสิ่งที่เขาต้องการ มนุษย์สร้างตัวเองหรือบอกให้คนอื่นเห็นได้ว่าเขาเป็นอย่างไร โดยอาศัยจากการเลือก การกระทำ และการใช้ชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม เสรีภาพก็มีจุดบอด คือมันสามารถทำลายตัวของมันเองได้”¹⁰

เมื่อมนุษย์มีเสรีภาพมากขึ้น ก็จะเลือกในสิ่งที่ดี เช่นเดียวกับข่าวสาร แม้ว่าข่าวสารนั้นจะเป็นข้อมูลที่ดี แต่เมื่อหนังสือพิมพ์นำเสนอก็อาจทำให้คนตื่นเต้นและหวาดกลัวมากขึ้น ในการนำเสนอเสรีภาพที่มากจนเกินไปจึงอาจทำให้สังคมสับสนได้ ดังนั้นหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบควบคู่กันไปด้วย

⁹ พินิจ รัตนกุล, ปรัชญาชีวิตของฌอง ปอล ซาทร์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เม็ดทราย, 2533), หน้า 52-56.

¹⁰ สุกัญญา ตีระวนิช, หนังสือพิมพ์ไทย จากปฏิวัติ 2475 สู่ปฏิวัติ 2516 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 7.

Jeremy Bentham

Bentham เห็นว่า เสรีภาพต้องเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่¹¹ โดยเห็นว่า

“ผลประโยชน์ของบุคคลควรถูกจำกัด เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และเสรีภาพต้องถูกจำกัด เพื่อทุกคนจะได้มีเสรีภาพ”¹²

เห็นได้ว่า Bentham มองในมุมของกลุ่มคนส่วนใหญ่ ซึ่งบางคนอาจเสียผลประโยชน์ไปบ้าง เจกเช่นเดียวกับการปกครองที่มองว่าต้องเห็นความสำคัญของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทำให้เสรีภาพบางส่วนอาจหายไป เหมือนกับหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวอย่างเสรี แต่ก็ต้องเห็นความสำคัญของส่วนรวมควบคู่ไปกับเสรีภาพนั้น ซึ่งอาจมีบางกลุ่มเสียประโยชน์เช่นกัน

John Stuart Mill

Mill เชื่อว่า เสรีภาพ คือ ความเป็นอิสระจากรัฐบาล โดยต้องไม่ถูกจำกัดสิทธิใดๆเลย ทั้งความคิด การพูดจา การแสดงความคิดเห็น เสรีภาพส่วนบุคคลและการสมาคม โดยมีได้มีจุดประสงค์ที่เป็นภัยต่อบุคคลอื่น เสรีภาพไม่ใช่เป็นแค่สิ่งที่ดีของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องเป็นทั้งส่วนรวม¹³ โดยเฉพาะเสรีภาพทางความคิดเห็น เมื่อมีการแสดงออกมา จะให้สังคมได้ทราบความจริง และได้ความรู้อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและพัฒนาสังคมให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น¹⁴ เพราะถ้ามีการปิดกั้นความคิดเห็น จะทำให้ประชา

¹¹ เอ็ม เจ ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน, แปลโดย เสน่ห์ จามริก (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2522), หน้า 466.

¹² เฉษฐชาติ วงศ์โกมลเชษฐ์, ทฤษฎีการเมืองและสังคม (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแดด, 2524), หน้า 235.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 226.

¹⁴ เอ็ม เจ ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน , แปลโดย เสน่ห์ จามริก , หน้า 476.

ชนเกิดการต่อต้านและนำมาสู่ความวุ่นวายสับสนทางการเมืองได้ รัฐบาลจึงควรให้มีเสรีภาพทางความคิดเห็น

นอกจากนี้ *MIII* ยังเชื่อว่าการที่จะมีเสรีภาพเด็ดขาดในชุมชนย่อมเป็นไปได้ แต่ควรขีดเส้นแบ่งตรงไหนที่จะทำให้สมดุลระหว่างบุคคลหนึ่งจะกระทำได้ และสิ่งที่สังคมห้ามไม่ให้กระทำ อีกทั้งถ้าการแสดงความคิดเห็นถูกปิดกั้น จะทำให้สังคมเสียโอกาสในการมองเห็นความคิดหลากหลายที่จะทำให้เราได้แนวคิดมากขึ้น แม้ว่าความจริงจะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ แต่ความจริงจะถูกเสมอ

Karl Marx

Marx มีแนวคิดที่สังคมแบบทุนนิยมมีการกดขี่เอารัดเอาเปรียบกัน ทำให้ *Marx* สร้างระบบสังคมนิยมขึ้นมา โดยปราศจากชนชั้น มีความเสมอภาคกัน เป็นพื้นฐานของเสรีภาพ แม้ว่า *Marx* จะไม่เห็นด้วยกับระบบสังคมนิยม แต่ *Marx* ก็ถือว่าความเป็นมนุษย์ต้องมีเสรีภาพ ซึ่งจะล้มล้างความแปลกแยกของมนุษย์แต่ละคนให้เสมอภาคทางวัตถุเช่นกัน

แนวคิดเสรีภาพจากปราชญ์ตะวันตกเหล่านี้ได้เผยแพร่มาสู่โลกตะวันออก และอาชีพนักหนังสือพิมพ์ของไทยซึ่งเกิดขึ้นในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 7 ได้ถูกหล่อหลอมโดยแนวคิดเหล่านั้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 หนังสือพิมพ์มีอิสรภาพมาก สามารถวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของคณะรัฐบาลได้ แม้จะอยู่ในระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่เมื่อมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 กระแสการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ แนวคิดเสรีภาพได้สะท้อนสภาพการเมืองในช่วงนั้นไว้อย่างชัดเจน แต่ทว่ารัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยยังกีดกันความคิดเสรีภาพนี้ ทำให้หนังสือพิมพ์ไม่มีอิสระเสรีในการนำเสนอข่าวสาร ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2479 ทั้งนี้มีข้อความในพระราชบันทึกเกี่ยวกับการสละราชสมบัติตอนหนึ่งว่า

“ต่อไปนี้ ข้าพเจ้าจะขอให้รัฐบาลทำการตามหลักการของรัฐธรรมนูญจริงๆ คือ ทำตาม มาตรา 14 แห่งรัฐธรรมนูญ

ก. ให้เสรีภาพในการพูดการโฆษณาจริงๆ

ตามที่เป็นมาแล้ว หนังสือพิมพ์ที่พูดอะไรไม่เป็นที่พอใจของรัฐบาลก็ถูกปิด และหนังสือพิมพ์ที่คัดค้านนโยบายของรัฐบาลต้องเลิกล้ม เช่น หนังสือพิมพ์เดลิเมต์ เป็นต้น ต่อ ไปขออนุญาตให้หนังสือพิมพ์ออกความเห็นได้จริงๆ และให้ตีขมนโยบายของรัฐบาลได้จริง จะ ถูกตัดได้ต่อเมื่อ บุกงให้เกิดการจลาจลอย่างชัดๆ เท่านั้น เมื่อครั้งก่อนมีรัฐธรรมนูญ หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพกว่าเดี๋ยวนี้เป็นอันมาก”¹⁵

เห็นได้ว่าข้อความดังกล่าวสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพในการปกครอง สมัยรัชกาลที่ 7 ว่า แม้แต่พระเจ้าแผ่นดินก็ยังทรงคิดเช่นเดียวกัน และเมื่อพระองค์ไม่สามารถหนุนนำแนวคิดเสรีภาพให้สำเร็จลุล่วงไปได้ จึงทรงสละราชสมบัติ

ช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 - รัชกาลที่ 7 นี้เอง ที่ทำให้มาลัย ชูพินิจ ซึ่งเติบโตมา ในยุคนั้นได้รับการหล่อหลอมแนวความคิดเสรีภาพนี้เช่นเดียวกัน และได้สะท้อนแนวคิดนี้ ออกมาทางงานเขียนอันหลากหลายในหน้าหนังสือพิมพ์

เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในแต่ละยุคสมัยนั้น จะขึ้นอยู่กับ การปกครองของ รัฐบาลว่าจะให้เสรีภาพมากน้อยเพียงใด ดังเช่นในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 หนังสือพิมพ์มีอิสระ และเสรีมาก เพราะผู้ปกครองสนับสนุน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 สถาบันกษัตริย์อยู่ภายใต้ รัฐธรรมนูญ การบริหารปกครองขึ้นอยู่กับรัฐบาล เมื่อผู้นำรัฐบาลสมัยนั้นไม่เปิดโอกาสให้ หนังสือพิมพ์จึงไม่มีเสรีภาพ ซึ่งสะท้อนแนวคิดของ Fred S. Siebert, Theodore Peterson และ Wilbur Schramm ผู้เสนอทฤษฎีสื่อสารมวลชน (Four Theories of The Press) โดยแบ่งเป็นหลักใหญ่ๆ เพียง 2 ส่วน คือ อำนาจนิยม (Authoritarian Theory) กับ อิสระภาพนิยม (Libertarian Theory) แต่ได้แตกย่อยออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม (Social Responsibility Theory) แยกมาจากทฤษฎีอิสระภาพนิยม

¹⁵ ลาวัญย์ โชตามาระ , อุปติการณหนังสือพิมพ์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พาสสิก , 2522), หน้า 20-

(Libertarian Theory)¹⁶ และทฤษฎีคอมมิวนิสต์โซเวียต (Soviet Communist Theory) แดกมาจากทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)¹⁷

ดังนั้นทฤษฎีสื่อสารมวลชนจึงแบ่งได้เป็น 4 ทฤษฎี¹⁸ คือ

- ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)
- ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory)
- ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory)
- ทฤษฎีคอมมิวนิสต์โซเวียต (Soviet Communist Theory)

ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)

เป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุด จากยุคมืด (Dark Age) เป็นยุคที่คนหลงงมงายในลัทธิศาสนา เมื่อเข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) หรือยุคแห่งการเกิดใหม่อีกครั้ง (Re – bom) มีการคิดค้นผลิตสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ มากขึ้น รวมไปถึงแท่นพิมพ์ ทำให้ชนชั้นปกครองคิดว่าความคิดต่างๆ ต้องอยู่ในมือของตน เพราะตนเป็นผู้นำสังคม ตนเป็นผู้ปกครอง สื่อต้องเป็นปากเสียงของตน จึงเกิดการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ตามคำสั่งของผู้นำ สื่อสิ่งพิมพ์จึงเกิดขึ้นนับแต่นั้นมา เพื่อสนองความคิดชนชั้นปกครองว่าเรื่องใดที่ควรให้ประชาชนรับทราบ

ดังนั้น หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ประเภทดังกล่าวนี้จึงต้องรับใช้รัฐบาล และอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ถ้ารัฐบาลไม่เห็นด้วยกับข่าวนั้น ก็ไม่มีการนำเสนอ เพราะถ้าปฏิบัติผิดจากรัฐบาลกำหนดหรือละเมิดอำนาจของรัฐบาล ก็จะถือว่าเป็นความผิดทางอาญา

¹⁶ Fred S. Siebert, Theodore Peterson, and Wilbur Schramm, Four Theories of the Press (Urbana : University of Illinois Press, 1963) , pp.26-27.

¹⁷ Ibid., pp.34-35.

¹⁸ Ibid.,pp.1-7.

ทฤษฎีอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory)

จากคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 มาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นยุคที่เกิดการค้นพบสิ่งใหม่ๆ รวมทั้งโลกใหม่ (New World) มีการส่งคนค้นหาที่ดินแห่งใหม่ ทำลายความเชื่อดั้งเดิมทางศาสนา เช่น โลกแบน เมื่อแล่นเรือไปจะตกขอบโลก เป็นต้น เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง (Enlightenment) ขึ้น มีแนวคิดเสรีภาพเกิดขึ้น เป็นยุคแห่งการคิดได้เองโดยไม่ต้องมีใครมาชี้นำความคิด ในยุคนี้มีนักปราชญ์หลายคน เช่น John Locke, John Stuart Mill ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า เสรีภาพ คือ รากฐานของความเป็นมนุษย์

ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเผยแพร่ความคิดเหล่านั้น ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาลหรือนโยบายต่างๆ ความเห็นเหล่านี้ต้องมีการนำเสนออย่างเสรี แต่ความคิดเสรีนี้ก็อยู่ในบางกลุ่มที่มีอำนาจพอที่จะดำเนินการแทนที่รัฐบาลได้ หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ตามแนวคิดนี้ก็คือ ควรมีเสรีภาพ มีการเผยแพร่อย่างเสรี สามารถเสนอข่าวที่ขัดกับนโยบายของรัฐบาลได้โดยไม่ถูกลงโทษ

ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory)

จากแนวคิดอิสรภาพนิยม ได้พัฒนามาเป็นทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม แนวคิดอิสรภาพนิยมนั้น เมื่อเปิดเสรีทางความคิด การผูกขาดจากรัฐบาลจึงกลายมาเป็นการผูกขาดของเจ้าของหนังสือพิมพ์ไม่กี่กลุ่ม ทำให้แนวคิดต่างๆ เป็นไปตามความต้องการของเจ้าของหนังสือพิมพ์ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้หนังสือพิมพ์นั้นๆ ไม่มีเสรีภาพอย่างแท้จริง จึงเกิดแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขึ้น

เมื่อมีโอกาสจึงนำเสนอเรื่องราวอย่างยุติธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคมจากผู้ทำงานในวิชาชีพหนังสือพิมพ์อย่างสูง นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้วิพากษ์วิจารณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการให้บริการสาธารณะต่างๆ ทางหน้าหนังสือพิมพ์

หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ตามแนวคิดนี้ ต้องยอมรับความคิดเห็นของประชาชน และปฏิบัติอย่างมีจริยธรรม เช่น ความเป็นกลาง มีความถูกต้อง มีความสมดุล ซึ่งอยู่ภาย

ได้กฎเกณฑ์ของสถาบันวิชาชีพที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งสะท้อนความคิดอันหลากหลาย และประชาชนมีสิทธิในการใช้สื่อมวลชนเพื่อแสดงความคิดเห็น โดยสื่อมวลชนต้องมีมาตรฐานเพื่อให้ประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมได้อย่างเต็มที่

ทฤษฎีคอมมิวนิสต์โซเวียต (Soviet Communist Theory)

พัฒนามาจากทฤษฎีอำนาจนิยมที่ว่าสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ จากแนวคิดพื้นฐานของ Marx ที่ว่าประชาชนต้องมีความเท่าเทียมกันหมด ต้องแบ่งปันทุกอย่างให้เท่าเทียมกัน ทำให้รัฐต้องรักษาอำนาจของตนไว้ให้มั่นคง ซึ่งรัฐก็คือสมาชิกในพรรคคอมมิวนิสต์นั่นเอง

หน้าที่สำคัญของหนังสือพิมพ์ก็คือ การตอบสนองผลประโยชน์ต่อชนชั้นกรรมาชีพ อีกทั้งรัฐเป็นเจ้าของสื่อมวลชนโดยกำหนดแนวทางให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การอบรมนิสัย การให้การศึกษา ให้ข่าวสาร กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ เป็นต้น แต่ทว่าต้องมีจุดมุ่งหมายไปในทางเดียวกันกับแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์

สื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทของตนภายใต้เงื่อนไขของการปกครองประเทศนั้นๆ เมื่อผู้ปกครองเป็นเผด็จการ นักหนังสือพิมพ์ก็ต้องดิ้นรนที่จะมีเสรีภาพจนเกิดการต่อสู้กับรัฐบาลในหลายๆ ประเทศ

เมื่อแนวคิดเสรีภาพหลั่งไหลมาสู่ประเทศไทย นักคิดนักเขียนของไทย รวมทั้งมาลัย ชูพินิจ ก็ได้ซึมซับกระแสความคิดใหม่ๆ เหล่านี้ และได้เสนอแนวคิดของเขาผ่านหน้าหนังสือพิมพ์

2. ทฤษฎีและแนวคิดด้านสังคม

สังคม (Social) หมายถึง การกระทำของมนุษย์กับมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ โดยการกระทำที่มนุษย์ทำกับมนุษย์นั้น อีกฝ่ายไม่ต้องกระทำตอบก็ได้ หรือกระทำตอบก็ได้

มนุษย์เรายู่คนเดียวไม่ได้ ต้องอยู่เป็นสังคม เป็นกลุ่ม ทำให้เกิดความคิดต่าง ๆ ขึ้นมาโดยสังคมเป็นตัวกำหนด และทำให้เกิดเป็นแนวคิดขึ้น มีผู้ให้นิยามแนวคิดทางสังคม ดังนี้

Emory Bogardus

แนวคิดทางสังคม คือ ความคิดเกี่ยวกับการสอบถามหรือปัญหาของบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอย่างอดีตหรือปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลของการคิดร่วมกันของเพื่อน หรือผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ อาจสรุปได้ว่าเป็นความคิดของบุคคลแต่ละคน และของกลุ่มคนในแต่ละเรื่อง ซึ่งเรื่องรอบตัวมนุษย์มักจะมีปัญหาอยู่เสมอ เมื่อมีปัญหาขึ้นมา มนุษย์ก็ต้องคิดหรือช่วยกันคิดหาทางแก้ไขให้ปัญหานั้นหมดไป¹⁹

Max Weber

Weber ใช้วิธีการศึกษาสังคมโดยใช้วิธีการ *Verstehen* เป็นภาษาเยอรมัน ที่แปลว่า ความเข้าใจโดยอาศัยการสังเกต ซึ่ง Weber คิดว่า แนวคิดสังคมนั้นมาจากการที่เข้าใจในพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ ทัศนคติ และแรงจูงใจ เพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมของบุคคล อีกทั้งตามความคาดหมายของกระแสสังคมในขณะนั้น จนก่อให้เกิดการตีความที่นำไปสู่แนวคิดของตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาและหน้าที่

Weber ยังเชื่ออีกว่า ศีลธรรม จรรยาทางศาสนา จะช่วยจัดระเบียบทางสังคมขึ้น ซึ่งนำมาสู่แนวคิดของคนในสภาพสังคมนั้น เช่น Protestant ยึดหลักความอดุสหาหะ ซื่อสัตย์สุจริต จะเห็นได้ว่าแนวคิดของคนตะวันตกพวก Protestant จะเน้นความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ²⁰

¹⁹ Emory S. Bogardus, The Development of Social Thought (New York : Longmans, Green, 1960) , p. 3.

²⁰ สุนทรี ศิลพิพัฒน์, ประวัติแนวความคิดทางสังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสยาม หน้า 2520), หน้า. 58-59.

Talcott Parsons

Parsons มีแนวคิดที่ว่า แนวคิดทางสังคมเกิดจากการที่มนุษย์เป็นผู้กระทำ ได้รวมตัวกันเป็นจำนวนมาก ต่างพอใจที่มีความสำคัญต่อกัน โดยมีแรงจูงใจให้เกิดความพอใจในการรวมกัน มีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกิดแนวคิดของแต่ละคน ขึ้นมา ซึ่งแต่ละคนก็มีบทบาทตามสถานภาพทางสังคม และต้องการสืบทอดแนวคิดของตนให้คงอยู่และให้ผู้อื่นทราบ จึงเกิดการแสดงออกทางความคิด เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของตน ซึ่งเกิดจากทัศนคติและค่านิยมในสังคมที่หล่อหลอมให้เกิดแนวคิดของคนนั้น²¹

ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์

แนวคิดทางสังคม คือ ความคิดของมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ โดยเป็นความคิดเรื่องของมนุษย์ ของตนเองและคนอื่นที่มีความเกี่ยวพันในสังคม โดยมนุษย์เป็นผู้คิดขึ้น อาจคิดคนเดียว หรือช่วยกันคิดหลายคนก็ได้ ซึ่งความคิดนั้นเป็นที่รับรู้และยอมรับของผู้อื่น อาจเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด และการกระทำดังกล่าวนี้ก็เพื่อมนุษย์ และจะเกี่ยวข้องกับสิ่งใดๆ ไม่ว่ามนุษย์ด้วยกัน สัตว์ สิ่งของ พืช เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ สถานการณ์ใดๆ ที่มีผลกระทบต่อมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็ผลกระทบททางบวกหรือลบ²²

วราคม ทีสุกะ

แนวคิดทางสังคม คือ ความคิดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตสังคมต่างๆ ไปของมนุษย์รวมทั้งปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้น ปรากฏออกมา และคงอยู่ต่อไป จากการที่มนุษย์มีความสัมพันธ์

²¹ เรื่องเดิม, หน้า 81-83.

²² สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้เบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 3-5.

กันและมีการกระทำระหว่างกัน โดยความคิดนี้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่มนุษย์ เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ไม่สูญหายไป สืบทอดความคิดต่อไป²³

มาลัย ชูพินิจ ได้สังสมแนวคิดต่างๆ จากค่านิยมในสังคมสมัยนั้น คุณค่าทางจริยธรรม วัฒนธรรม ประสานกลมกลืนกันกับสภาพแวดล้อม มิตรสหาย อีกทั้งทัศนคติส่วนตัว ตลอดจนเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต นอกจากนั้นเขายังได้มีบทบาทในการล้มเลิกสิ่งที่ไม่ทันกับยุคสมัย แล้วสร้างแนวคิดใหม่ให้กับสังคมอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน และเมื่อมาลัย ชูพินิจ ได้เขียนเรื่องราวต่างๆ ทั้งคอลัมน์ บทความ สารคดี ข่าวกีฬา บทบรรณาธิการ ฯลฯ ลงในหน้าหนังสือพิมพ์ แนวคิดทางสังคมของเขาก็สะท้อนออกมาในหน้าหนังสือพิมพ์เช่นกัน เขาได้สะท้อนสภาพสังคมในยุคก่อนและหลัง พ.ศ. 2475 พร้อมทั้งค้นหาสาเหตุของปัญหาทางสังคมในช่วงระยะเวลา นั้นด้วย

แนวคิดทางสังคมของมาลัย ชูพินิจ เหล่านี้ ได้เป็นการตอกย้ำถึงบทบาทของนักหนังสือพิมพ์ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และยังโยงไปถึงบทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ด้วยเช่นกัน

3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์

จากการที่หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่สะท้อนความคิดต่าง ๆ ในการนำเสนอข่าวสาร ซึ่งต้องการเสรีภาพอย่างมากในการนำเสนอ แต่ทว่าบทบาทต่างๆ เหล่านี้ต้องขึ้นกับสภาพสังคมและการเมืองในยุคนั้นๆ

ในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หนังสือพิมพ์มีการนำเสนอข่าวสารอย่างเสรี แต่ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ถูกจำกัดมากขึ้น จนถึงกับเป็นสาเหตุหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงสละราชสมบัติ

²³ วราคม ทีสุภะ, ความคิดทางสังคมและทฤษฎีทางสังคมวิทยา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2526) , หน้า 5.

เหตุดังกล่าวทำให้บทบาทของหนังสือพิมพ์ลดลงไปด้วยตามสถานการณ์การเมืองการปกครอง

นักปราชญ์หลายคนมีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือพิมพ์ ดังนี้

Thomas E. Patterson

มีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทสื่อมวลชน²⁴ คือ

1. เป็นผู้ขนส่งร่วม (The Common Carrier Role) คือ การเป็นช่องทางในการสื่อสาร โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่นำเสนอข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ถึงการทำงานของรัฐบาล และแสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่กับการกระทำนั้น

2. เป็นผู้บอกสัญญาณ (The Signaler Role) มีหน้าที่คอยกระตุ้นให้ประเทศมีการพัฒนามากขึ้นกว่าเดิม และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น

3. กำหนดความสำคัญของข่าว (The News Agenda) ดูว่าประเด็นใดน่าสนใจ หัวข้อใดที่เป็นปัญหาในสังคม และความสำคัญของประเด็น

4. การทำนายพยากรณ์สถานการณ์ (Forecasting) สื่อมวลชนมีหน้าที่พยากรณ์ว่าเหตุการณ์นั้นจะเป็นไปเช่นไร โดยจะนำเสนอความคิดเห็นนั้น เนื่องจากการเสนอข่าวสารต้องการความรวดเร็ว เหตุการณ์บางอย่างอาจเกิดขึ้นได้ และทำให้การทำนายคลาดเคลื่อนไปเช่นกัน

Lucius Garvin

Garvin²⁵ กล่าวว่า สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่ต้องมีจิตสำนึกในสิ่งที่

²⁴ รัชชชัย สันตติประภา, "เสรีภาพกับบทบาททางการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาวารสารมหาบัณฑิตสาขาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 57.

²⁵ สุภิญญา สุดบรรทัด, กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสื่อมวลชนไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 3.

ต้องมีความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อกัน มีน้ำใจไมตรี (Friendliness) และมีความอ่อนอ่อนผ่อนปรน (Tolerance) อีกทั้งประชาชนมีความคิดว่าประโยชน์ส่วนรวมต้องมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว ถึงแม้ว่าความคิดเห็นบางอย่างไม่ตรงกันทั้งหมด เพราะพื้นฐานการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน แต่จะต้องมีการยืดหยุ่นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย

สรุปว่าทุกคนต้องรับฟังความคิดเห็นที่ต่างกันไป ซึ่งการนำเสนอความคิดเห็นนี้ หนังสือพิมพ์จะต้องเป็นสื่อในการให้ความคิดเห็นอันหลากหลายนี้ได้เผยแพร่ไปในวงกว้าง

Richard L. Johnnesen

Johnnesen มีความเห็นว่า สังคมประชาธิปไตยนี้มีคุณค่าในตัวเอง เพราะมนุษย์มีสมองที่จะคิด ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ อีกทั้งทุกคนเกิดมาด้วยความเท่าเทียมกัน สังคมประชาธิปไตยนี้ได้เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความสามารถ มีเสรีภาพ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย และที่สำคัญ ทุกคนมีสิทธิที่จะรับรู้ข่าวสาร²⁶

ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทอย่างมากในการนำเสนอข่าวสาร โดยเป็นสื่อแสดงความเห็น

Seymour – Ure Colln

แนวคิดของ Seymour – Ure เกี่ยวกับขอบเขตและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์²⁷ มีดังนี้

²⁶ เรื่องเดียวกัน , หน้า 4.

²⁷ Seymour – Ure Colln , The Press, Politics and the Public (London : New Fetter Lane, 1968), pp. 15-19.

- เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลและประชาชน โดยสื่อมวลชนเป็นตัวเชื่อมความคิดเห็นของ 2 สถาบันสู่กัน และชี้ให้เห็นว่า มีเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใดในสังคมที่รัฐควรดูแล

- สร้างประชาชาติ โดยการแสดงข้อคิดเห็นที่ช่วยในการพัฒนาประเทศ

- หนังสือพิมพ์มีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของประชาชน มีการตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองให้ทำหน้าที่เพื่อส่วนรวม เมื่อหนังสือพิมพ์เปิดโปงพฤติกรรมทุจริต หรือคอร์รัปชัน ก็จะก่อให้เกิดแรงกดดันจากประชาชน ทำให้นักการเมืองเกรงกลัวที่จะกระทำการทุจริตต่อไป อีกทั้งหนังสือพิมพ์ยังมีความคิดเห็นเป็นของตนเองด้วย

แนวคิดนี้ทำให้หนังสือพิมพ์มีพลังอำนาจเหนือรัฐบาล และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม แนวคิดดังกล่าวได้เกิดขึ้นในยุคที่มีการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ. 2475 และมาลัย ชูพินิจ ก็เป็นนักหนังสือพิมพ์ในช่วงนั้นที่ตระหนักถึงบทบาทของตน

Wilbur Schramm

แนวคิดของ Schramm ²⁸ จะเน้นในการพัฒนาประเทศ ดังนี้

- สื่อมวลชนมีหน้าที่เฝ้ารายงานเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ประชาชนได้รับทราบ

- สื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอสิ่งทันสมัย เรื่องราวใหม่ๆ ที่ประชาชนยังไม่เคยทราบมาก่อนมาเผยแพร่ อีกทั้งยังเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างสังคมเก่ากับสังคมใหม่ ให้ประชาชนที่อยู่ในสังคมมีชีวิตอยู่แบบผสมผสานกันในแนวทางเดียวกันได้

²⁸ Wilbur Schramm, Mass Media and National Development : The role of information in the Developing countries (California : Stanford University Press, 1964), pp. 74-83.

- สื่อมวลชนเป็นตัวกำหนดว่าประชาชนควรรับข่าวสารใดบ้าง ซึ่งทำหน้าที่เป็นนายประตูข่าวสาร (Gatekeeper) ทำให้สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความสนใจของประชาชน

- สื่อมวลชนโน้มน้าวจิตใจให้คนในสังคมที่กำลังพัฒนา มีความต้องการจะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยเสนอข่าวเกี่ยวกับสังคมที่พัฒนาแล้ว

- สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนเห็นโลกกว้างขึ้น โดยชี้ให้เห็นถึงวิธีการและชีวิตที่ทันสมัย เพื่อกระตุ้นให้เห็นสังคมที่พัฒนาแล้วหลายๆ ด้าน โดยจะได้สำรวจดูสิ่งที่กระทำในปัจจุบันและมองต่อไปในอนาคต

- สื่อมวลชนช่วยเปลี่ยนทัศนคติบางอย่างที่มีมานานได้โดยอ้อม ซึ่งบางอย่างเป็นสิ่งที่ยึดแบบผิดๆ แต่ก็ยึดติดกันมานานจนยากที่จะเปลี่ยน เมื่อเป็นเช่นนี้ สื่อมวลชนสามารถให้ข่าวสารที่ถูกต้องตามหลักวิชา มีเหตุผลได้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเดิมนั้นเอง

- สื่อมวลชนให้ข่าวสารเพื่อนำมาเป็นเรื่องพูดคุยหรือปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ผู้ที่มีข่าวสารมาก จะทำให้การตัดสินใจง่ายขึ้น

- สื่อมวลชนช่วยให้ข่าวสาร โดยเกิดการยอมรับสถานภาพที่สื่อมวลชนมอบให้แก่แต่ละคน ซึ่งทำให้มีความสำคัญขึ้นมา

- สื่อมวลชนทำให้ประชาชนเชื่อฟัง และทำตามบรรทัดฐานของสังคม โดยนำเสนอบรรทัดฐานที่ถูกต้อง

- สื่อมวลชนสร้างความคุ้นเคยของข่าวสารนั้นให้กับประชาชน จนทำให้เกิดนิสัยในเรื่องที่ถูกลำเสนอบ่อยๆ ได้

- ทัศนคติที่ไม่รุนแรง สื่อมวลชนจะจูงใจโน้มน้าวให้เปลี่ยนพฤติกรรมและกำหนดทิศทางทัศนคติใหม่ขึ้น

Harold D. Lasswell

แนวคิดของ Lasswell²⁹ ที่มีต่อสื่อมวลชน มีดังนี้

- สอดส่องสังคมและรายงาน (Surveillance)

โดยทำหน้าที่ให้ข่าวสารต่อเหตุการณ์และเงื่อนไขในสังคม อีกทั้งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอำนาจ รวมไปถึงการเผยแพร่สิ่งใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความก้าวหน้า

- การเชื่อมโยงตีความเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม (Correlation)

อธิบาย แปลความหมาย และให้ข้อเสนอแนะ รวมทั้งการวิจารณ์ความหมายของเหตุการณ์และข่าวสาร สนับสนุนองค์กรต่างๆ ในสังคม และงานที่เกี่ยวข้องกับสังคม รวมทั้งมีการประสานสัมพันธ์ รายงานกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ทำให้เกิดความสามัคคี จนก่อให้เกิดทัศนคติและสร้างประชาคมติขึ้นได้ อีกทั้งมีการกำหนดความสำคัญของเหตุการณ์ที่จะนำเสนอ นอกจากนี้ยังต้องสั่งสอนคนในสังคมอีกด้วย

- ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้กับสังคม (Cultural Transmission)

เป็นการให้ความรู้ เน้นการปลูกฝังค่านิยม ที่จะนำไปสู่วัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้น โดยยอมรับและรักษาวัฒนธรรมเดิมควบคู่ไปด้วยกัน และสามารถนำวัฒนธรรมใหม่มาผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิมของตนได้อย่างดี

- ให้ความบันเทิงแก่สังคม (Entertainment)

สื่อจะช่วยลดความเครียดในสังคมได้ โดยให้ความสนุกสนานจรรโลงอารมณ์ ความรู้สึก เกิดเป็นแหล่งบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ

- ระดมความเคลื่อนไหวต่างๆ ในสังคม (Mobilization)

มีการรณรงค์โครงการต่างๆ ตามความต้องการของสังคมในหลายด้าน เช่น การเมือง เน้นการเลือกตั้งให้คนไปใช้สิทธิ ตลอดจนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสงคราม เศรษฐกิจ ศาสนา เป็นต้น

²⁹ Harold D. Lasswell, Responsibility in Mass Communication (New York : Harper and Row Inc., 1957) , pp. 23-25.

บทบาทของหนังสือพิมพ์ไทยในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 สื่อมวลชนจะเน้นเรื่องการพัฒนาสังคมของประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นจุดยืนอย่างชัดเจนของมาลัย ชูพินิจ ขณะที่ทำหนังสือพิมพ์ในช่วงยุคนั้น ว่ามีจุดยืนเช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์หรือไม่ สะท้อนออกมาเป็นตัวตนของมาลัย ชูพินิจ ว่ามีลักษณะเช่นไร และการนำเสนอผลงานได้สะท้อนแนวคิดการเมือง และแนวคิดสังคมเช่นไร

สุกัญญา สดบรรทัด

ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบของสื่อมวลชนกับบทบาทในสังคมว่า³⁰

1. ททางการเมือง (Political Role)

รัฐบาลถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชน แต่ทว่าอำนาจอาจทำให้คนใช้ไปในทางที่ผิด สื่อมวลชนจึงมีบทบาทในการนำความบอกประชาชน โดยเลือกประเด็นและรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้ประชาชนรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับรัฐบาล และรัฐบาลจะรู้สึกตระหนักว่าประชาชนได้เฝ้าดูพฤติกรรมกรรมการบริหารประเทศของตนอยู่ตลอดเวลา

2. ทางการศึกษา (Education Role)

การนำเสนอความคิดเห็นของสื่อมวลชนอย่างเสรี ทำให้สมองคนเราได้คิดเป็นการพัฒนาสมอง ทำให้เราพัฒนาความรู้ต่างๆ และเกิดมุมมองใหม่ๆ ได้

3. การสะท้อนสังคม (Mirroring Role)

สื่อมวลชนจะเป็นผู้ตีแผ่สังคม โดยแต่ละคนก็มีมุมมองในชีวิตที่แตกต่างกันไป จึงมีวิถีการดำเนินชีวิตหลากหลายรูปแบบ นอกจากนี้สื่อยังจะมีการนำเสนอประเด็นอื่นๆ ที่สำคัญอีก เช่น ที่มาของปัญหา เป็นต้น

4. การแจ้งความ (Advertising Role)

สื่อมวลชนมีการประกาศ ทำให้ประชาชนมีความสะดวกมากขึ้นในการรับรู้ มีข้อมูลถูกต้องไม่เสียเวลา ทำให้สภาพเศรษฐกิจคล่องตัวและเป็นการประหยัดพลังงาน

³⁰ สุกัญญา สดบรรทัด, กรณีศึกษาเพื่อการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สื่อมวลชนไทย, หน้า 5-6.

4. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเขียนประเภทต่าง ๆ และรูปแบบการเขียน (สไตล์)

ในการศึกษาวิจัยเรื่องแนวคิดการเมืองและสังคมกับวิธีการนำเสนอทางหน้าหนังสือพิมพ์ของมาลัย ชูพินิจ จากยุคการเรียกร้องเสรีภาพประชาธิปไตยที่แบ่งบาน เมื่อได้รับเสรีภาพมาแล้ว แต่คนไทยก็ยังใช้เสรีภาพไม่เป็น อีกทั้งรัฐบาลก็ใช้อำนาจคุมหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อชนิดเดียวที่เจ้าของเป็นเอกชนได้ ทำให้มาลัย ชูพินิจ มีผลงานเขียนหลากหลายแนว (Versatile Writer) และเขียนได้ดี เช่น ที่ สด กุระมะโรหิต กล่าวว่า

“ มาลัย ชูพินิจ สามารถจะเขียนหนังสือพิมพ์ได้ทั้งฉบับ โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น นับว่ามีอัจฉริยภาพที่น้อยคนจะทำได้ดีเหมือน ”³¹

ข้อเขียนของมาลัย ชูพินิจ ที่ได้นำเสนอตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ทั้งหมด ก่อนนำมาตีพิมพ์เป็นเล่มเช่นปัจจุบัน ชนิษฐา ณ บางช้าง บุตรสาวได้พูดไว้ว่า

“ พ่อจะต้องส่งต้นฉบับทุกวัน สมัยก่อนยังไม่มีพิมพ์เป็นเล่มเช่นปัจจุบัน หนังสือพิมพ์เป็นสื่อชนิดเดียวที่จะพิสูจน์ว่า นักเขียนคนนั้นจะเกิดได้หรือไม่ จึงทำให้พ่อมีอาชีพนักประพันธ์ไปในตัว เพราะชอบการเขียนหนังสือ แต่พ่อมีอุดมคติมาก กว่าคนนั้นจะเสนอข้อเท็จจริง จึงทำให้เขียนลงแค่หนังสือพิมพ์ ซึ่งต่อมาพ่อได้รับความนิยม ทั้งนิยาย เรื่องสั้นต่างๆ ข้อคิดของพ่อ สารคดีเชิงข่าว เจ้าของสำนักพิมพ์ก็นำไปพิมพ์รวมเล่มให้คนอ่าน ”³²

จะเห็นได้ว่าข้อเขียนของมาลัย ชูพินิจ มีหลากหลาย ทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร คอลัมน์ต่างๆ สารคดี งานแปล บทบรรณาธิการ ปกิณกะ เป็นการดกย่ำถึงอัจฉริยภาพในการเขียนหนังสือของมาลัย ชูพินิจ ได้อย่างชัดเจน

ผู้วิจัยได้เห็นว่า การนำเสนอแนวคิดทางการเมืองและสังคมของมาลัย ชูพินิจ ให้คนอื่นได้รับทราบนั้น ใช้ภาษาเป็นตัวสื่อสาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์

³¹ ระหว่างชีวิตของมาลัย ชูพินิจ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดำรงสิทธิ์, 2537) , หน้า 69.

³² สัมภาษณ์ชนิษฐา ณ บางช้าง , บุตรสาวมาลัย ชูพินิจ , 22 มิถุนายน 2542.

ภาษา (Language) มีทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และภาษาท่าทาง เพราะว่าภาษานี้เองที่ทำให้มนุษย์รู้จักคิด คิดได้ คิดเป็น และใช้ภาษาเป็นสื่อความคิด ให้สังคมเข้าใจระหว่างกัน เมื่อมนุษย์คิดเป็น เข้าใจกัน ก็จะแสดงออกมาโดยการถ่ายทอดความคิดเห็นให้คนอื่นทราบนั่นเอง³³

การใช้ภาษานี้ใช้คำแต่ละคำ นำมาผสมกันจนเกิดความหมายของคำเพื่อจะสื่อสารให้ผู้อื่นทราบ โดยจุดมุ่งหมายของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร คือ เพื่อจะทำความเข้าใจว่าคนเขียนนั้นคิดอย่างไร และคิดอะไรอยู่ ซึ่งเป็นการสะท้อนแนวคิดนั่นเอง การใช้ภาษานี้จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

นอกจากนี้ ภาษายังใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้และการแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาการศึกษาในชาติ อีกทั้งยังช่วยให้ผลิตผลิตภัณฑ์อันหลากหลายอารมณ์ และยังทำให้ทราบถึงอารมณ์ต่างๆ ที่สำคัญการสื่อสาร ยังโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเปลี่ยนทัศนคติตามความเชื่อของผู้ส่งสารได้

การใช้ภาษาที่ดี นอกจากจะเขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์แล้ว ยังต้องรวมไปถึงวิธีการใช้ภาษาให้รัดกุม สำนวนภาษาไพเราะ เรียบง่าย โครงเรื่องวางไว้ตามลำดับดี ตลอดจนได้ความหมายที่ถูกต้อง ชัดเจน เหมาะกับจุดประสงค์ที่จะใช้ในแต่ละลักษณะงานเขียน จึงทำให้ผู้อ่านงานเขียนนั้นได้อ่านเข้าใจตรงกับความตั้งใจของผู้เขียน เช่น การเลือกใช้ระดับภาษาเหมาะกับลักษณะสังคมและสภาพแวดล้อมของผู้อ่านในงานเขียน

ส่วนการเขียนนั้น เป็นทักษะสุดท้ายของภาษา ที่ต้องใช้ทั้งทักษะการฟัง พูด และอ่าน เป็นพื้นฐาน โดยผู้ที่เขียนได้ดีต้องเป็นผู้ฟังและผู้อ่านด้วย อีกทั้งยังต้องอาศัยการพูดคุย เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดในการถ่ายทอดความเห็นต่างๆ นอกจากนี้การเขียนนั้นยังต้องอาศัยความชำนาญและอารมณ์ควบคู่ไปด้วย

ในงานเขียนที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์นั้น ต้องอาศัยหลักการเพื่อศึกษาหาความรู้ แต่ทว่าศาสตร์ทางการเขียนภาษานั้นเป็นศาสตร์ที่ไม่ตายตัว จะต้องใช้ศิลปะใน

³³ ศัญญา ศัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้เบื้องต้น, หน้า 1.

การถ่ายทอดเพื่อให้เกิดอารมณ์และรสชาติที่ไพเราะ เป็นความงดงามทางภาษาซึ่งการจะเป็นผู้เขียนที่ดีได้นั้น ต้องอาศัยการฝึกฝนและความชำนาญอย่างมาก จึงจะเป็นงานเขียนที่ดีได้ และสไตล์การเขียนนั้น เป็นการแสดงลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล

งานเขียนที่ดีจึงต้องเป็นงานเขียนที่ผู้เขียนเขียนด้วยความรับผิดชอบ เขียนอย่างประณีต เลือกใช้รูปแบบการเขียน เนื้อหา อีกทั้งถ้อยคำภาษาให้เหมาะสมกับประเภทงานเขียนนั้น ๆ.

Clyde Kluckhohn มีความเห็นว่า

ภาษาทุกๆภาษา เป็นวิธีที่พิเศษในการมองดูสิ่งต่างๆ รอบตัว และในการแปลความหมายจากประสบการณ์ต่างๆ ที่แฝงอยู่ในเนื้อหาของภาษา สิ่งนั้นก็คือ สมมติฐานที่เป็นภาพในใจได้จิตสำนึกเกี่ยวกับชีวิตทั้งหมด และยังเป็นการเข้าใจในวิถีชีวิตมนุษย์อีกด้วย³⁴

Leonard Ray Teel และ **Ron Taylor** กล่าวว่า

สไตล์ เป็นการแสดงคุณภาพของการเป็นตัวเราว่าแตกต่างจากคนอื่นเช่นไร การใช้ สไตล์ เป็นการชี้บอกว่าประโยคและย่อหน้านั้นๆ เป็นงานเขียนของเรา อีกทั้งเป็นการสะท้อนตัวตนของผู้เขียนว่ามีบุคลิกลักษณะเช่นไรในงานเขียนของตน³⁵

ในการค้นหาสไตล์การเขียน เราต้องศึกษาจากสไตล์ของคนอื่นซึ่งจะเป็นแนวทางให้เรา แต่ไม่สามารถลอกเลียนแบบสไตล์ของใครมาได้ เพียงแต่เป็นแนวทางให้กับเราบางส่วน เพื่อจะหาแนวทางการเขียนที่ดีของเรานั้นเอง อีกทั้งคิดก่อนที่จะเขียน จะทำให้ได้ความที่ชัดเจน ที่สำคัญที่สุดก็คืออยากเขียนเองโดยไม่มีใครมาบังคับ

³⁴ Clyde Kluckhohn, Mirror for Man : a survey of human behavior and social attitudes (Greenwich, Conn.: Fawcett Publication , 1961), p. 124.

³⁵ Leonard Ray Teel and Ron Taylor, Into the newsroom : An Introduction to Journalism (Englewood cliffs, New Jersey : Prentice – Hall, Inc., 1983) ,pp. 132-133.

การนำเสนองานเขียนในหน้าหนังสือพิมพ์และนิตยสารนั้นมีหลายรูปแบบ ขึ้นกับประเภทของการนำเสนอ ซึ่งแต่ละอย่างก็มีสไตล์หลายแบบ มาลัย ชูพินิจ มีการนำเสนอความคิดเห็นทางการเมืองและสังคม โดยนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. บทบรรณาธิการ (Editorials)

บทบรรณาธิการ หมายถึงบทความที่ปรากฏในหน้าบรรณาธิการ ซึ่งเขียนโดยบรรณาธิการ เพื่อแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น เป็นการแสดงนโยบายของหนังสือพิมพ์โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ยุติธรรม และเพื่อหาทางออกให้กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

หน้าที่ของบทบรรณาธิการ³⁶

1. เพื่อเสนอข่าวสาร (To Inform) โดยเป็นการให้ข้อเท็จจริง ซึ่งอาจไม่เป็นข่าว แต่เป็นความรู้ที่ผู้อ่านน่าจะได้รับรู้

2. เพื่อวิเคราะห์ตีความ (To Interpret) เป็นการตีความหมายของข่าวหรือเหตุการณ์ในช่วงนั้นให้เข้าใจเหตุการณ์แท้จริง มีการนำข้อมูลอื่นมาใช้ เพื่อวิเคราะห์ประเด็นนั้นๆ เพื่อให้ทราบความสัมพันธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งการจะให้เหตุการณ์นั้นมีความสำคัญเด่นขึ้นมา ก็ต้องพยายามเอาเหตุการณ์นั้นโยงเข้ากับสิ่งที่เกิดขึ้น โดยชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของสาธารณะ (Public Affairs) มีการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งทำให้การเสนอความคิดเห็นกว้างขึ้น โดยเปรียบเทียบกรณีเช่นนี้กับประวัติศาสตร์ที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ปัจจุบันได้แล้ว ก็จะคาดการณ์ล่วงหน้าต่อไปได้อีก

3. เพื่ออธิบายข่าว (To Explain) ให้รายละเอียดเพิ่มเติมจากข้อเท็จจริงในข่าว หรือให้รายละเอียดเพื่อให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องวิเคราะห์หรือสรุปปัญหา

³⁶ มาลี บุญศิริพันธ์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการทำหนังสือพิมพ์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525) , หน้า 219-220.

4. แสดงการโต้แย้ง (To Argue) เพื่อแสดงความเห็นที่สวนทางกับเรื่องที่ไม่เห็นด้วย แต่จะต้องมีหลักฐานอ้างอิงที่ดี

5. กระตุ้นให้เกิดการกระทำ (To Urge) กระตุ้นให้รู้หรือแสดงความเห็นในเรื่องที่ผู้อื่นมองข้ามกัน

6. ให้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ (Crusade Campaign) เป็นการเสนอความเห็นในความสนใจของประชาชนในขณะนั้น ส่งผลให้เห็นความสำคัญ โดยชี้ให้เห็นถึงผลดีผลเสียที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้กระทำการหรือไม่กระทำการในเรื่องนั้น ๆ

7. เพื่อโน้มน้าวจิตใจ (To Persuade) ชักจูงโน้มน้าวให้เหตุผลโดยให้การสนับสนุนจนเกิดการสร้างประชาชาติขึ้นได้ เนื่องจากที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์จำเป็นที่จะต้องรู้ผิดชอบชั่วดีในการที่จะตัดสินใจลงความเห็นเช่นใด จึงทำให้เกิดการตัดสินคุณค่า (Value Judgement) ที่เป็นการยอมรับว่าอะไรถูกอะไรผิด เพื่อต่อสู้กับเหตุผลอีกด้านหนึ่งที่ไม่ถูกต้อง

8. เพื่อยกย่องสรรเสริญ (To Appraise) มีการประเมินผลยกย่องชมเชยเกิดการสร้างตัวอย่างที่ดีในสังคมส่วนรวม และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

9. เพื่อประกาศนโยบาย (To Announce Policies) เป็นการแสดงนโยบายการทำงานของรัฐต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เหมาะสม

10. เพื่อความบันเทิง (To Entertain) ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน มีการผ่อนคลายด้วยสำนวนภาษา ลีลา อารมณ์ขัน ที่สอดแทรกไว้ มักจะเป็นข่าววันหยุด วันปีใหม่ วันนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ และเพื่อผ่อนคลายความเครียดในชีวิตประจำวัน

สไตล์การเขียนบทบรรณาธิการ

การเขียนบทบรรณาธิการ จะต้องเน้นการสะท้อนความคิดเห็นหรือจุดยืนของตัวหนังสือพิมพ์หรือตัวบรรณาธิการเอง บางครั้งบทบรรณาธิการอาจไม่ใช่บรรณาธิการเขียนคนเดียว อาจเป็นตัวแทนที่ผลัดกันเขียน

ในการเขียนบทบรรณาธิการนี้ มีลักษณะการเขียน 2 แบบ³⁷ คือ

- เสียดสี (Satire)
- ขำขัน (Humore)

แต่การเขียนบทบรรณาธิการนั้น ส่วนใหญ่จะใช้การเขียนทั้ง 2 แบบปนกัน โดยเมื่อมีการเขียนแบบเสียดสีแล้ว ก็จะมีการเขียนแบบขำขันไปด้วยในที

บทบรรณาธิการ ที่มีชื่อเสียงของมาลัย ชูพินิจ ก็คือ ระหว่างบรรทัด และระหว่างยก ซึ่งเป็นการเขียนโดยมีลักษณะเป็นความคิดเห็นของมาลัย ชูพินิจ เพียงคนเดียว โดยหยิบยกเหตุการณ์มาเป็น Theme ของเรื่อง อีกทั้งแนะแนวทางการแก้ปัญหา ซึ่งใช้วิธีการเขียนแบบพรรณนาโวหาร (Descriptive) และวิเคราะห์ (Analysis) โดยจะเขียนแบบเรื่อยๆ ไม่รุนแรง และใส่เหตุผล นุ่มนวล แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลาง แม้ว่าบางครั้งอาจไม่ถูกต้อง แต่เป็นความคิดเห็นของมาลัย ชูพินิจ เพียงคนเดียว โดยยกเหตุผลมาประกอบเพื่ออธิบายให้กับผู้อ่านเท่านั้น

ดังนั้นสไตล์การเขียนของแต่ละคน จึงแตกต่างกันไปตามแต่แนวคิด และยังเป็นการสะท้อนบุคลิกลักษณะนิสัยของผู้เขียนอีกด้วย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบรรณาธิการ ได้มีหลายคนให้คำจำกัดความดังนี้

³⁷ Leonard Ray Teel and Ron Taylor, Into the newsroom : An Introduction to Journalism , p. 130.

Duane Bradley กล่าวว่า

บทบรรณาธิการ คือ บทความที่เขียนในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารเพื่อแสดงความคิดเห็นของตัวบรรณาธิการหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารฉบับนั้น หรือนโยบายของสำนักพิมพ์ นอกจากนี้ ยังเป็นการขยายความหมายของข่าว และอาจลงพิมพ์จดหมายที่ผู้อ่านส่งมา³⁸

A. Gayle Waldrop กล่าวว่า

บทบรรณาธิการ คือ บทความ (Article) ในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารซึ่งแสดงทัศนะของบรรณาธิการหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือหลายคนที่เป็นผู้ควบคุมสิ่งพิมพ์นั้น³⁹

M. Lyre Spenser กล่าวว่า

บทบรรณาธิการ คือ การแสดงออกถึงความจริงและความคิดเห็นในแบบแผนที่รวบรัด มีเหตุผล และน่าอ่าน เพื่อให้ความเพลิดเพลิน เพื่อชักจูงความคิดเห็น หรือเพื่อให้แปลความหมายของข่าวที่สำคัญ โดยวิธีการที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นความสำคัญของข่าวที่มีต่อผู้อ่านทั่วไปได้ชัดเจน⁴⁰

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁸ Duane Bradley, The Newspaper : Its Place in a Democracy (New York : Avon Books, 1967), p.126.

³⁹ A. Gayle Waldrop, Editor and Editorial Writing (New York : Reinhart, 1955), p.53.

⁴⁰ William Lawrence River, The Mass Media : Reporting...Writing...Editing (New York : Harper & Row, Publishers, 1964), p. 240.

Webster's Third New International Dictionary ให้คำจำกัดความว่า

บทบรรณาธิการ คือ บทความในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารในเนื้อที่ที่จัดไว้เป็นพิเศษหรือเห็นเด่นชัด และเป็นบทความที่เจตนาจะแสดงทัศนะของผู้ควบคุมสิ่งพิมพ์นั้น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่น่าสนใจในปัจจุบัน ⁴¹

ส่วน *Encyclopedia International* ให้คำจำกัดความว่า

บทบรรณาธิการ คือ บทความที่สิ่งพิมพ์ใช้แสดงหลักการและนโยบายของบุคคลหนึ่งหรือคนที่ควบคุมสิ่งพิมพ์นั้นอยู่ สำหรับหนังสือพิมพ์ บทบรรณาธิการจะอยู่ที่หน้าหนังสือพิมพ์ด้านในหรือด้านหลัง ซึ่งจัดไว้เป็นพิเศษสำหรับความคิดเห็น และจะมีลักษณะแตกต่างจากคอลัมน์ข่าวในรูปแบบของการจัดหน้าพิมพ์อย่างเห็นได้ชัด ⁴²

2. ความเรียง (Essay)

เป็นการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์หรือตำราวิชาการ เพื่อให้เข้าใจความคิดของผู้เขียนโดยเป็นเรื่องจริง (Non - Fiction) มีการเรียงเป็นลำดับมารวมเรียกว่าข่าว สารคดี ความเรียง อาจมีได้หลายชื่อตามวิธีการทำ เช่น

สารคดี (Documentary)

- สารคดีภาพข่าว เป็นการรวบรวมภาพในเรื่องต่างๆ กัน โดยมีรูปถ่ายและข้อความบรรยายด้วย

- สารคดีชีวประวัติ (Biography) เป็นการเขียนที่ผู้เขียนเล่าเรื่องประวัติของบุคคลต่างๆ ไป แต่ปกติแล้วจะเป็นชีวประวัติของบุคคลสำคัญ หรือบุคคลที่คนทั่วไป

⁴¹ Webster's Third New International Dictionary, (Massachusetts : G.&C. Merriam Co., 1976), p. 723.

⁴² Kenneth N. Stewart , " Editorial ", Encyclopedia International, ed Wallace S. Murray, VI (1970) , p.244 .

สนใจ หรือบุคคลมีประวัติน่าสนใจ ถ้าเป็นการเขียนเรื่องเกี่ยวกับประวัติตนเอง จะเรียกว่า
อัตตชีวประวัติ

- สารคดีท่องเที่ยว (Travelogue) เป็นการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่พบเห็น
ขณะผู้เขียนเดินทางท่องเที่ยวไป มีจุดประสงค์ให้ความเพลิดเพลินและความรู้ อีกทั้ง
สะท้อนความรู้สึกร และการสังเกตในแง่มุมใหม่ๆ ที่ผู้อื่นอาจไม่ทราบมาก่อน

- สารคดีเชิงข่าว เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์ของประเทศและโลกใน
ขณะนั้น เป็นการเขียนข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ปัจจุบัน โดยใช้การพาดหัวข่าวแทน
ชื่อเรื่อง

- สารคดีเบื้องหลังข่าว เป็นการเข้าถึงตัวข่าวและใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ
Exclusive Interview ซึ่งเป็นการให้สัมภาษณ์เป็นพิเศษแก่หนังสือพิมพ์ฉบับเดียว⁴³

สไตล์การเขียนสารคดี

- มีการดำเนินเรื่องแบบบอกเล่า (Narrative) มีการเรียงลำดับเหตุการณ์
ต่างๆ เน้นความรู้ อีกทั้งมีการให้สีสันกับสารคดี

- จะเลือกเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้อ่าน และผู้เขียนก็รู้เรื่องนั้นเป็น
อย่างดีด้วย ซึ่งมักจะเป็นเหตุการณ์ในปัจจุบัน

- ที่สำคัญที่สุด ผู้เขียนสารคดีจะต้องเป็นคนที่มีความรอบรู้มาก ซึ่งเป็น
การสะท้อนถึงลักษณะของ "हनอนหนังสือ" นั่นเอง

สุจิตต์ วงษ์เทศ กล่าวไว้ว่า

‘ในผลงานเขียนของครูมาลัยทั้งหมด นวนิยายเรื่องใดๆ ก็ไม่ตีเท่ากับเรื่องที่ใช้นาม
ปากกา ‘ นายฉันทนา ’ ซึ่งเป็นนามปากกาที่ใช้ในการเขียนสารคดีต่างๆ โดยเฉพาะ X.O.

⁴³ สัมภาษณ์ ไชยรงค์ ชวลิต

Group เป็นเรื่องที่น่าอ่านที่สุด ทำให้เห็นภาพตามไปด้วย เสมือนว่าผู้เขียนเคยอยู่ในเหตุการณ์ ซึ่งความจริงแล้วไม่ใช่ แต่เพราะครุมาลัย อ่านหนังสือมามากนั่นเอง”⁴⁴

นอกจากนี้วิธีการเขียนสารคดี อาจมีการไปสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เขียน ซึ่งเป็นสถานการณ์เฉพาะของผู้เขียนแต่ละคน

ลักษณะการสัมภาษณ์ที่ดีนั้น ⁴⁵ ต้องเข้าถึงตัวคนที่ถูกสัมภาษณ์ ให้เห็นเหตุการณ์และความคิดเห็นของคำพูด อีกทั้งแง่มุมใหม่ๆ ที่นำมาเสนอผู้อ่าน มีความกระจำมากขึ้น และบางครั้งก็ให้ผู้อ่านตีความเอง ⁴⁶

สารคดีบางเรื่องมีการให้ข้อมูลในแง่มุมที่ไม่มีใครเคยสังเกตมาก่อน เช่น แง่มุมที่เป็นธรรมกับฝ่ายที่ถูกกล่าวหา เพราะเท่ากับเป็นการเปิดเผยที่ยุติธรรม ⁴⁷

สไตล์การเขียนสารคดีของแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน แต่โดยเฉลี่ยแล้วยึดหลักการเช่นที่กล่าวมา

สไตล์การเขียนสารคดีของมาลัย ชูพินิจ จะระมัดระวังมาก โดยเสนอความจริง ยุติธรรม ไม่มีอคติ แต่บางครั้งก็มีสำนวนของนักเขียนนวนิยาย บางครั้งเป็นอารมณ์ที่อ่อนไหวได้ง่าย โดยแสดงให้เห็นถึงความเห็นใจในพฤติกรรมของผู้ถูกกล่าวหา แม้ว่าจะผิดถูกอย่างไรก็ไม่สรุปเอาเอง ให้ผู้อ่านตีความเองจากเนื้อความ เช่น บันทึกจอมพล, X.O.Group, เลือดฝาดสิบทิศ เป็นต้น

⁴⁴ สัมภาษณ์สุจิตต์ วงษ์เทศ ,นักหนังสือพิมพ์และนักเขียน , 25 มิถุนายน 2542.

⁴⁵ George Fox Mott and Others, New Survey of Journalism (Wisconsin : Barnes & Noble, 1958), pp. 187-189.

⁴⁶ Leonard Ray Teel and Ron Taylor , Into the newsroom : An Introduction to Journalism, pp. 128-129.

⁴⁷ *ibid.*, p. 129.

บันทึก (Diary)

เป็นการบันทึกเหตุการณ์ ความรู้สึก ประสบการณ์ ฯลฯ ประจำวันที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเตือนความทรงจำ เป็นการบันทึกถึงความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน

ปกิณกะคดี (Informal Essay)

เป็นงานเขียนประเภทร้อยแก้วสั้นๆ หรือเป็นบทความที่มีเนื้อหาสาระ โดยให้ความรู้แก่ผู้อ่าน อาจมีความเพลิดเพลิน แต่ขณะเดียวกันก็สะท้อนบุคลิกภาพของผู้เขียนในการแสดงความคิดและวิจารณ์ญาณเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งเป็นการเขียนแบบ Subjectivity คือ มีความเห็นส่วนตัวในเรื่องนั้น หรือเป็นการเขียนแบบ Objectivity คือ การสังเกตของผู้เขียนเรื่องต่างๆ โดยไม่มีความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัวลงไปในเรื่องนั้น⁴⁸

3. บทความ (Article)

บทความเป็นงานเขียนที่กำหนดหัวข้อไว้อย่างแน่นอน

ประเภทของบทความแบ่งได้เป็น 6 ประเภท⁴⁹ คือ

1. แสดงเค้าโครง (Profile) เป็นบทความที่บรรยายถึงบุคลิกลักษณะ ในบางครั้งเป็นการบรรยายถึงสถานที่ด้วย
2. เล่าเรื่อง (Narrative) เป็นบทความที่มีการเขียนคล้ายเรื่องสั้น (Short Story)

⁴⁸ Robert Whithington, "Essay", Encyclopedia Americana, ed. Bernard S. Cayne X (1971), p. 508.

⁴⁹ William Lawrence Rivers The Mass Media : Reporting... Writing... Editing, p. 343.

3. อธิบายวิธีปฏิบัติ (How – To – Do – It) เป็นการอธิบายการทำงานที่จะให้กระทำต่อสิ่งที่แนะนำในบทความ

4. วิเคราะห์ (Analysis) เป็นบทความที่พิจารณารายละเอียดของเรื่อง

5. พรรณนา (Descriptive) เป็นการพรรณนาถึงเหตุการณ์โดยใช้ภาษาที่ทำให้เกิดอารมณ์ร่วม มีความรู้สึก

6. รวบรวมเรื่อง (Collective) เป็นการรวบรวมเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ด้วยกัน ในความคิดเดียวกัน เกิดเป็นหัวข้อเรื่องกันไปด้วยกัน (Theme)

ประเภทบทความที่กล่าวมา จะเป็นการแยกโดยจะเน้นหนักไปในด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว บทความบทหนึ่งอาจมีบทความหลายประเภทซ่อนอยู่ในตัวเองก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นประเภทเดียวกันเท่านั้น

สไตล์การเขียนบทความ⁵⁰

1. การใช้ภาษาสร้างอารมณ์ เป็นภาษาที่มีการบรรยายให้ผู้อ่านรู้สึกตามไปกับผู้เขียน ทำให้เกิดอารมณ์สะท้อนและคล้อยตามจนสามารถจินตนาการได้

2. วิจาร์ณ การให้คำตัดสินหรือข้อสรุปในข้อเขียน โดยอ้างความรู้หรือบุคคลที่น่าเชื่อถือได้ หรือดิชมโดยใช้เหตุผล

3. สั่งสอน การให้ความรู้ การศึกษา หรือตอบคำถามแก่ผู้อ่าน

4. บอกเล่า เป็นการเขียนโดยมีวัตถุประสงค์ใดในการเขียนเกี่ยวกับหัวเรื่องนั้น

⁵⁰ Ibid., p.343.

5. ดีความ เป็นการเขียนที่มีความหมายโดยนัย ให้ผู้อ่านต้องติดตามเรื่องที่อ่าน

นอกจากนี้สไตล์การเขียนจะมีการเขียนเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่เกี่ยวกับปัญหาของมนุษย์ มักจะใช้ภาษาสนุก เต็มไปด้วยอารมณ์ วิพากษ์วิจารณ์ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องอาศัยลักษณะความรู้ของแต่ละคน รวมทั้งประสบการณ์ของนักเขียนแต่ละคน⁵¹

จากการเขียนคอลัมน์ต่างๆ ของมาลัย ชูพินิจ แม้จะเป็นบทความเช่นกัน แต่จุดประสงค์ของแต่ละColumn จะมีความรุนแรงของภาษาต่างกันไป เนื่องจากน้ำเสียง (Tone) ของภาษาจะเป็นไปตามลักษณะเฉพาะของ Column ที่มาลัยสร้างขึ้นมา อีกทั้งยังมีวิธีการดำเนินเรื่อง ภาษา และสำนวน เป็น สไตล์ ของตนเอง เพื่อแสดงความคิดของตนด้วยความเป็นกลาง โดยมีการใช้ภาษาง่ายๆ ทำให้เพลิดเพลิน และยังเน้นการพัฒนาศีลธรรมและจิตใจด้วย

Thomas Elliot Berry เห็นว่า

บทความก็คือ ข่าวอย่างหนึ่งนั่นเอง ต่างกันที่ว่า ข่าวประจำวันเป็นข่าวที่ไม่มีความมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงตัวบุคคล หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นข่าวที่เกิดขึ้นตามสภาพ แต่บทความมีลักษณะที่ใส่อารมณ์ มีการเรียบเรียง และเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเกี่ยวข้องกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นแก่นของเรื่อง (Theme)⁵²

⁵¹ Leonard Ray Teel and Ron Taylor , In to the newsroom : An Introduction to Journalism, p. 130.

⁵² Thomas Elliott Berry, Journalism Today (New York : Chilton Company – Book Division, C1958), p. 110.

Williams L.Rivers เห็นว่า

บทความ คือ งานเขียนประเภทหนึ่งที่แสดงข้อเท็จจริง (Facts) ที่ให้ความรู้ดีแก่เรื่องราว ชักจูงโน้มน้าวใจ จนทำให้เกิดความเชื่อถือ⁵³

ส่วน Harry Shaw เห็นว่า

บทความเป็นงานเขียนประเภทร้อยแก้ว ซึ่งปกติจะเป็นสารคดี (Non - Fiction) เกี่ยวกับหัวข้อที่กำหนดไว้แน่นอน บทความจะอยู่ในนิตยสารที่สมบูรณ์ในตัวเอง และไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่น แต่อาจเป็นบทหนึ่ง (Chapter) ของหนังสือหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ ก็ได้⁵⁴

สมพร มั่นตะสูตร เห็นว่า

บทความ คือ ความคิดเห็นของผู้เขียนต่อเรื่องราวที่ได้ประสบมา หรือต่อข้อเขียนของผู้อื่น รวมไปถึงต่อเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะบอกถึงความเห็นและความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน⁵⁵

4. นวนิยาย (Novel)

นวนิยายเป็นการเขียนโดยสร้างฉากจากชีวิตของสังคมส่วนหนึ่งผสมกับการเขียน โดยให้ตัวละครในชีวิตมีพฤติกรรมร่วมกัน อีกทั้งมีความสัมพันธ์ต่อกันอีกด้วย จุดมุ่งหมายหลักก็คือ ให้ความบันเทิง เพลิดเพลิน และที่สำคัญเกิดอารมณ์ร่วมหรือสะท้อนอารมณ์ไปด้วย

⁵³ William Lawrence Rivers, The Mass Media : Reporting...Writing...Editing , p. 342.

⁵⁴ Harry Shaw, ed, Dictionary of Literary Terms (New York : McGraw - Hill, C1972), p. 34.

⁵⁵ สมพร มั่นตะสูตร, วรรณกรรมไทยปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2525), หน้า 45-56.

สไตล์การเขียนนวนิยาย

การเขียนนวนิยายมักจะใช้ภาษาที่สละสลวย ประกอบกับสำนวนโวหารที่ไพเราะเพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตามผู้ประพันธ์

ประเภทในการเขียนนวนิยาย ลักษณะสำนวนภาษาที่ใช้จะเป็นไปตามลักษณะของนวนิยายนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม จะสะท้อนแนวคิดและบุคลิกลักษณะของผู้เขียนออกมาโดยถ่ายทอดทางภาษา

Manuel Komroff กล่าวไว้ว่า

นวนิยาย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท⁵⁶

1. สมจริง (Realistic)

นวนิยายประเภทเหมือนจริง หรือสมจริง จะเป็นการสะท้อนความจริง จากตัวละคร โครงเรื่อง บทสนทนา จะสามารถพบได้ในโลกแห่งความเป็นจริง โดยถ่ายทอดออกมาเป็นข้อเขียน

นวนิยายประเภทสมจริง (Realistic) ของมาลีย์ ซูพินิจ แบ่งได้เป็น

- ผจญภัย เน้นการเสี่ยงภัย แสดงถึงความตื่นเต้นที่ต้องผจญอันตรายในป่าเขา
- สืบสวน หรือนักสืบ เป็นการสอบสวน เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยทำให้ผู้อ่านต้องติดตาม
- ปัญหาสังคม แสดงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตด้านต่างๆ ในสังคมของมนุษย์

⁵⁶ Manuel Komroff, How to Write a Novel? (Boston : The Writer, C1950), pp. 28-29.

- แสดงแนวคิด เป็นการดำเนินเรื่องโดยให้เห็นความคิดเห็นที่ผู้เขียนต้องการสะท้อนออกมาโดยผ่านข้อเขียน

2. เพื่อฝัน (Romantic)

นวนิยาย ที่ไม่อาจพบได้ในโลกแห่งความเป็นจริง หรือพบได้แต่น้อย อาจมีการผสมผสานโดยมีโครงเรื่องเป็นความจริงเพียงบางส่วน แต่เพิ่มเติมจินตนาการของผู้เขียนเข้าไปประกอบเป็นเรื่องราว

นวนิยายประเภทเพื่อฝัน (Romantic) ของมาลัย ชูพินิจ ยังแบ่งย่อยได้เป็น

- รักโศก เป็นเรื่องความรักของหนุ่มสาว มักจบลงด้วยความเศร้า

- อิงวรรณคดี โดยนำเค้าโครงเรื่องมาจากวรรณคดี

- อิงประวัติศาสตร์ นำโครงเรื่องมาจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หรือพงศาวดาร

5. เรื่องสั้น (Short Story)

เป็นการเขียนเรื่องจำลองสภาพชีวิตในช่วงสั้น คือ มุมหนึ่งของชีวิต หรือเหตุการณ์หนึ่งหรือช่วงระยะหนึ่งของชีวิต โดยการผูกเรื่องให้มีความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องนำไปสู่จุดสุดยอดของเรื่อง (Climax) เพื่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจต่อผู้อ่าน

สไตล์การเขียนเรื่องสั้น

มักจะมีการเขียนแสดงแนวคิด หรือไม่ก็แสดงโครงเรื่องเพื่อให้เรื่องสั้นมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

Henry Shaw และ Douglas Bement กล่าวไว้ว่า

การเขียนเรื่องสั้น มีการแบ่งเป็น 4 ประเภท⁵⁷ คือ

- **เรื่องที่มีโครงเรื่อง (Plot Story)** จะมีการหักมุมจบ หรือทำให้คนอ่านคิดต่างไปจากโครงเรื่องที่ได้เขียนไว้แล้ว ทำให้ผู้อ่านสับสน แต่สุดท้ายจะแสดงวิธีจบเรื่อง อาจมีทั้งเศร้าและดีใจ

- **เรื่องที่ไม่มีโครงเรื่อง** เป็นเรื่องที่เล่าเหตุการณ์ของตัวละคร อาจไม่มีความสำคัญ แต่ผู้เขียนต้องการแสดงแนวคิดบางอย่างที่เป็นมุมมองใหม่ๆ ที่ผู้อ่านนึกไม่ถึง

- **แสดงแนวคิด (Thematic Story)** เป็นเรื่องที่ต้องการแสดงหลักปรัชญาของตนต่อสิ่งต่างๆ และเสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมมนุษย์

- **แสดงให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม** เป็นเรื่องที่ต้องการให้ความสำคัญต่อสิ่งรอบข้างว่ามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ และกระตุ้นให้ดำเนินการแก้ไข ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม

เรื่องสั้นของมาลัย ชูพินิจ มีสไตล์การเขียนที่ง่าย ๆ เริ่มต้นธรรมดา ไม่ยุ่งยากอะไร แต่เมื่อดำเนินเรื่องไปเรื่อยๆ จะเกิดความเร้าใจ จนเกิดภาพเป็นจินตนาการของผู้อ่านตามไปกับตัวอักษรของผู้เขียน

นอกจากนี้ยังมีงานเขียนที่จัดอยู่ในประเภทของเรื่องสั้นอีก แต่มีความยาวสั้นกว่าเรื่องสั้น ซึ่งเรียกว่า เรื่องสั้น - สั้น

⁵⁷ Harry Shaw and Douglas Bement, Reading the Short Story (New York : Harper & Brothers, 1954), p. 15.

เรื่องสั้น – สั้น (Short – short Story)

เป็นเรื่องสั้นจบในหน้าเดียว จึงอ่านได้ทันใจ มีความแปลกใหม่แฝงในตัวเอง เป็นเรื่องอ่านเล่นประเภทหนึ่ง (Fiction) ขนาดสั้นกว่าเรื่องสั้น (Short Story) เรียบเรียงโดยประหยัดคำมาก มีจุดเด่นแค่จุดเดียว (Heightened Focus) และสั้นกระชับ (Brevity) มีความยาว 500-1500 คำ⁵⁸ การดำเนินเรื่องจะต้องมีการผูกเรื่องแบบมีความขัดแย้ง (Conflict) มีการวาดลักษณะตัวละคร (Characterization) และฉาก (Setting) จุดจบของเรื่องจะทำให้ประหลาดใจ เพราะตอนจบจะหักมุม (Climatic Twist) และจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax) จะอยู่ท้ายเรื่องเสมอ⁵⁹

มาลัย ชูพินิจ เคยกล่าวไว้ว่า เรื่องสั้น - สั้น จะคล้ายกับรายงานข่าวด่วนของหนังสือพิมพ์ ซึ่งต่างกันตรงที่รายงานข่าวด่วนของหนังสือพิมพ์จะเป็นการรายงานเขียนแบบปริมิตหัวกลับ คือ บอกจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax) ก่อน แต่เรื่องสั้น - สั้น จะมีจุดสุดยอดของเรื่อง (Climax) อยู่ตอนท้าย⁶⁰

5. แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะนิสัย (Character)

Richard De George กล่าวไว้ว่า

พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นจะเป็นลักษณะจำเพาะของแต่ละบุคคลว่า ลักษณะจะเป็นเช่นใด โดยจะขึ้นอยู่กับรูปแบบพฤติกรรมที่แสดงออกของคนคนนั้น เราเรียกว่า ลักษณะนิสัย เช่น นักหนังสือพิมพ์คนหนึ่ง สามารถหักห้ามใจไม่ก่อพฤติกรรมที่

⁵⁸ Harry Shaw, ed , Dictionary of Literary Terms , pp. 342-343.

⁵⁹ Walter S. Campbell, "The Short Short Story Form " Writing the Short Short Story, ed. Sylvia E. Kamerman (Boston : The Writer, 1946), p.81.

⁶⁰ หนองหนังสือ (นามแฝง), "หนังสือ", สยามสมัย 16 (17 ธ.ค.2505) : 51.

ทำให้จริยธรรมเสื่อมลง เช่น รับสินบน ก็เป็นการแสดงออกว่าเขาเป็นคนมีศีลธรรม มีคุณธรรม ที่สำคัญ คือ มีลักษณะนิสัยที่แข็งแกร่ง มีอุดมการณ์ ในขณะที่คนที่มีนิสัยใจอ่อน ย่อมก่อพฤติกรรมที่ไม่ดีอันเป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ไม่ดี

ลักษณะนิสัยจะเกิดขึ้นจากจิตสำนึกของคนแต่ละคน ในคนทั่วๆ ไป จะมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมดีต่างๆ กับการกระทำของตน ที่แสดงออกมาจากลักษณะนิสัย ⁶¹

Karen Lebacqz กล่าวว่า

การแสดงพฤติกรรมออกมาไม่ใช่เพียงแค่กระทำการนั้นเท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างลักษณะนิสัยของเราขึ้นมาโดยพฤติกรรมนั้นด้วย การกระทำดังกล่าวจะทำให้เรา เป็นไปในลักษณะนั้น เช่นคนที่พูดจาโกหก ไม่ใช่จะทำให้เป็นคนโกหกในทันที แต่การ โกหกนั้นจะเกิดตามมาอีกบ่อยครั้งขึ้น จนในที่สุดก็จะทำให้เราเป็นคนที่มีนิสัยโกหก

ดังนั้น ถ้าเรากระทำการใดลงไป ก็จะเป็นการชี้ว่า เรากำลังจะสร้างนิสัย เช่นนั้นในตัวเรา หรือกำลังจะเป็นคนที่มีนิสัยเช่นนั้น ⁶²

Richard L. Johannessen กล่าวไว้ว่า

ในสังคมวัฒนธรรมตะวันตก หรือสังคมยิว - คริสเตียน (Judeo - Christian) การกระทำที่มีคุณธรรมแสดงออกมาเป็นลักษณะนิสัย ที่เห็นได้ชัด เช่น ความกล้า การ ควบคุมอารมณ์ ความเฉลียวฉลาด ความยุติธรรม ใจกว้าง สุภาพ อดทน พูดความจริง น่า เชื่อถือ ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้เป็นที่ยอมรับของวัฒนธรรมอื่นและนับถือกันว่าเป็นพื้นฐาน ลักษณะนิสัย จริยธรรมที่ดี ชนชาติตะวันตกจึงมีนิสัยดังกล่าวฝังแน่นจนแสดงออกมาเป็น

⁶¹ Richard DeGeorge, Business Ethics , (New York : Macmillan, 1986), p. 89.

⁶² Karen Lebacqz, Professional Ethics (Nashville : Abingdon Press, 1985), p. 83.

พฤติกรรม ศีลธรรมจรรยาเหล่านี้เป็นตัวชี้นำพฤติกรรมและสะท้อนลักษณะนิสัยด้านจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์⁶³

Douglas Oliver กล่าวว่า

มนุษย์ทุกคนมีแนวทางที่เป็นลักษณะนิสัยบางแบบในการประพฤติตน ในการกระทำ ความคิด ความรู้สึก ฯลฯ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของตนเอง บางอย่างก็ได้รับการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ (Genetic Composition) แต่บางอย่างก็ได้มาจากการเรียนรู้ (Learned habits) เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Creature) มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ทำให้ได้เรียนรู้พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งกันและกัน⁶⁴

Talcott Parsons กล่าวว่า

ลักษณะนิสัย คือ การมีมโนธรรมในเรื่องบทบาท ซึ่งก็คือ แรงจูงใจที่ยอมรับผลประโยชน์ของกลุ่มเหนือผลประโยชน์ส่วนตัวตนภายในขอบเขตที่เหมาะสม และแสดงออกมาเป็นการกระทำ โดยมีจุดหมายเพื่อให้เกิดผลดีที่สุด โดยคำนึงถึงค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม วัฒนธรรม และศีลธรรม เป็นตัวกล่อมเกล่าให้เกิดเป็นตัวตนขึ้นมา⁶⁵

ทิตยา สุวรรณะชฎ นักสังคมศาสตร์ ได้กล่าวว่า

การกระทำที่แสดงออกมานั้น มาจากทัศนคติ ซึ่งก็คือภาวะทางจิตหน่วยหนึ่ง ส่งผลโดยตรงต่อการกระทำ ในการกระทำนี้จะขึ้นกับขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม จารีต (Norms) บทบาท(Roles) กลุ่มสมาชิกที่แวดล้อม อีกทั้งระยะเวลาความสัมพันธ์ทาง

⁶³ Richard L. Johannessen, Ethics in Human Communication (Prospect Heights, Illinois : Waveland Press, Inc., c1990), pp. 11-15.

⁶⁴ ดักลาส แอล โอลิเวอร์, แนวคิดพื้นฐานทางมนุษยวิทยา, แปลโดย ฉลาดชาย รมิดานนท์, ภาา วินิจฉัยกุล และอานันท์ กาญจนพันธ์ (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2528), หน้า 12-16.

⁶⁵ Talcott Parsons, The Social System (Illinois : The Free Press , c1951) , pp. 65-66.

สังคม สิ่งเหล่านี้จะส่งผลโดยตรงต่อการแสดงออกมา ซึ่งการแสดงออกมานั้นจะเป็นการสะท้อนความนึกคิดและบุคลิกลักษณะนิสัยของคนคนนั้น

สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คนนั้นแสดงการกระทำออกมา อันเป็นการสะท้อนลักษณะนิสัย ก็คือ สภาพสังคมและข่าวสาร ที่ได้รับรู้อยู่ทุกวัน หรืออาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า ลักษณะนิสัยนี้ เป็นพฤติกรรมการแสดงออก ที่เป็นผลมาจากคุณค่าส่วนตัว ซึ่งเป็นบุคลิกลักษณะของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกันนั่นเอง ⁶⁶

Morton Deutsch และ Robert M. Krauss กล่าวว่า

ลักษณะนิสัยที่แสดงออกมานั้นจะเกิดจากอิทธิพลของจารีตประเพณี วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และสังคม บางครั้งอาจไม่เป็นการแสดงออกทางการกระทำ แต่เป็นการแสดงออกทางความคิดเห็น โดยใช้ภาษาเพื่อสะท้อนลักษณะนิสัยของคนคนนั้นได้ ⁶⁷

จะเห็นได้ว่า ลักษณะนิสัยของมาลัย ชูพินิจ สะท้อนออกมาทางข้อเขียนในหน้าหนังสือพิมพ์และนิตยสาร โดยใช้ภาษาเป็นสื่อในการสะท้อน การกระทำดังกล่าวเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคน โดยขึ้นอยู่กับจิตสำนึก มโนธรรม ความสำนึกทางศีลธรรม และสภาพแวดล้อม

ในโลกแห่งความเป็นจริง บางครั้ง นักเขียนไม่อาจสะท้อนตัวตนที่แท้จริงของเขาออกมาได้ทางกาย เนื่องจากกฎเกณฑ์ทางสังคมบังคับ จึงต้องใช้ข้อเขียนเป็นสื่อแสดงถึงความรู้สึกนึกคิดของตน

⁶⁶ ทิตยา สุวรรณะชญ, สังคมวิทยา (Sociology) (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2527), หน้า 75-86.

⁶⁷ Morton Deutsch and Robert M. Krauss, Theory in Social Psychology (New York : Basic Books Inc., 1965), p. 88.

6.แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทที่ควบคู่กันของการเป็นนักหนังสือพิมพ์และนักเขียน

นักหนังสือพิมพ์โดยเฉลี่ยแล้ว เมื่อเริ่มต้นประกอบอาชีพนักหนังสือพิมพ์ ได้สักกระยะหนึ่ง ก็จะประกอบอาชีพนักเขียนไปด้วยในตัวพร้อมกัน เช่น ในศตวรรษที่ 19 ชาร์ลส์ ดิกเกนส์ (Charles Dickens) เคยเป็นผู้สื่อข่าวรัฐสภาในหนังสือพิมพ์ลอนดอน มอร์นิง โครนิเคิล (London's Morning Chronicle) และในศตวรรษที่ 20 เออร์เนสต์ เฮมมิงเวย์ (Ernest Hemingway) เริ่มต้นอาชีพนักหนังสือพิมพ์ที่เดอะแคนซัส ซิตี้ สตาร์ (The Kansas City Star) ก่อนที่จะมารับผิดชอบในหน้าที่ข่าวต่างประเทศ โดยเฉพาะแถบยุโรปในโตรอนโต สตาร์ (Toronto Star)

จะเห็นได้ว่านักเขียนที่มีชื่อเสียงทั้ง 2 คน ทั้ง ชาร์ลส์ ดิกเกนส์ (Charles Dickens) และเออร์เนสต์ เฮมมิงเวย์ (Ernest Hemingway) เริ่มต้นอาชีพนักหนังสือพิมพ์มาก่อนจะเป็นนักเขียน

มีสาเหตุและเหตุจูงใจอยู่หลายประการที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์เปลี่ยนมาเป็นนักเขียนภายหลัง นอกจากนี้อาชีพนักหนังสือพิมพ์ยังเป็นการฝึกทักษะการเขียนได้หลายอย่างและได้คุณประโยชน์อื่น ๆ ดังเช่นที่เฮมมิงเวย์ แนะนำไว้ว่า

“การทำหนังสือพิมพ์ เริ่มต้นจะเป็นการบังคับการเขียนแบบง่าย ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์กับใครก็ตามที่เป็นนักหนังสือพิมพ์ อาชีพนักหนังสือพิมพ์เป็นอาชีพที่มีประโยชน์ ไม่เป็นอันตรายกับใคร ที่สำคัญยังช่วยให้เป็นคนทำงานได้ทันเวลาอีกด้วย”⁸⁸

ส่วน Dorothea Brande กล่าวว่า อาชีพนักหนังสือพิมพ์ได้มีบทเรียนให้ 2 อย่าง คือ ต้องมีความอดทนต่อความลำบาก จะเหนื่อยมาก แต่ก็จะทำให้เราประสบความสำเร็จในภายหลัง⁸⁹

⁸⁸ Leonard Ray Teel and Ron Taylor, Into the Newerroom : An Introduction to Journalism , p. 17.

⁸⁹ Ibid., pp 17-18.

Leonard Ray Teel และ *Ron Taylor* เห็นว่า นอกจากอาชีพนักหนังสือพิมพ์ จะสอนการพัฒนาการเขียนและใช้เวลานานได้แล้ว ยังสอนให้รู้จักสังเกตธรรมชาติของมนุษย์ เพื่อนำมาใช้ในการเขียนแบบมี สไตล์ เป็นของตนเอง ซึ่งอารมณ์การเขียนแบบนี้ก่อให้เกิดการพัฒนาไปเขียนแบบก่อให้เกิดสะท้อนอารมณ์ต่อไป และสั่งสมประสบการณ์จนกลายเป็นนักเขียนได้ในที่สุด⁷⁰

บทบาทของนักหนังสือพิมพ์ ที่เขียนหนังสือลงประจำในหนังสือพิมพ์ เรียกว่า คอลัมนิสต์ (Columnist) คือ ผู้นำเสนอเป็นเรื่องราวความคิดเห็น เป็นคอลัมน์ต่างๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ เป็นผู้หาคำตอบมาอธิบายว่า ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นในขณะนั้น โดยมองปัญหาต่างๆ ด้าน และเข้าใจพื้นฐานตลอดจนสาเหตุของปัญหานั้นเป็นอย่างดี นับว่าคอลัมนิสต์ต้องเป็นผู้ที่เข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อผู้อ่าน

James Reston ผู้เป็นหัวหน้าใหญ่ของ *New York Time* กล่าวว่า นักหนังสือพิมพ์มีหน้าที่อย่างแรกที่ต้องทำ คือ เผยแพร่ข่าวสารให้กับประชาชน และต้องสืบหาข้อมูลต่างๆ ด้านให้กับประชาชน แม้ว่าอาจจะเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ดีที่สุดไม่ได้ แต่ก็ยังเป็นนักเขียนที่ดีที่สุดไว้ เพราะสามารถอธิบายเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างละเอียดกระชับชัดเจนนั่นเอง⁷¹

Philip H. Ault และ *Edwin Emery* กล่าวว่า นักเขียนคอลัมน์ในหน้าหนังสือพิมพ์ จะต้องมียุทธภาพในการแสดงความคิดเห็นในหลายๆแง่มุม อีกทั้งสามารถบอกสาเหตุต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น รวมไปถึงการมีพลังความคิดเห็นของตน อีกทั้งความเชื่อมั่น ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นนักหนังสือพิมพ์หรือคอลัมนิสต์ที่ดี และนำไปสู่อาชีพนักเขียนได้ คอลัมนิสต์มักจะจำแนกไปตามสาขาต่าง ๆ และมีการนำเสนอหลายแง่มุม⁷²

⁷⁰ *ibid.*, p. 18.

⁷¹ M.L. Stein, How to be a journalist (Original title : Your career in Journalism) (New York : Pyramid Books, 1968) , pp.110-111.

⁷² Philip H. Ault and Edwin Emery, Reporting the News Ault and Emery (New York : Dodd, Mead & Company, 1965), p.303.

จะเห็นได้ว่าบทบาทของนักหนังสือพิมพ์หรือคอลัมนิสต์นั้น เป็นพื้นฐานของนักเขียน มาลัย ชูพินิจ ก็เช่นเดียวกันกับ Charles Dickens และ Ernest Hemingway ที่มีการพัฒนาคนด้านการเขียนมาจากการเป็นนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งทำให้มาลัยได้รู้จักการเขียนในรูปแบบต่างๆ

การเริ่มต้นงานเขียนในสมัยก่อนนั้น ผู้เขียนจะต้องส่งเรื่องไปลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารก่อน แล้วต่อมา จึงเป็นนักเขียนควบคู่ไปกับนักหนังสือพิมพ์ จะเห็นได้ว่า สถานภาพและบทบาทของมาลัย ชูพินิจเป็นทั้งนักหนังสือพิมพ์และนักเขียนควบคู่กันไปจนแทบแยกจากกันไม่ได้ ดังที่มาลัย ชูพินิจ กล่าวไว้ว่า

“....ชีวิตนักหนังสือพิมพ์ของผมเริ่มขึ้นที่ ‘ไทยใต้’ ของอาร์เจนตินา ที่ถนนนครใน สงขลา ผมรู้จักเขียนข่าวก็ที่นี่ ได้สัมภาษณ์ เฮซ ยอห์นสัน ระหว่างบินเดี่ยวรอบโลก ไปหยุดพักบนไฮเตลบนเขาน้อยก็ที่นี่ ชีวิตการประพันธ์ของผมเริ่มอย่างจริงจังก็ด้วยเรื่อง ‘ความรักกับหน้าที่’ ใน ‘ไทยใต้’ ผมยังจำได้ตึงจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ ก็เพราะมันเป็นครั้งแรกในชีวิตของผม”⁷³

7. แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์

พระยาศรภักย์พิพัฒน์ กล่าวถึง จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า

“ จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์ของเราได้ตกต่ำเสื่อมทรามยิ่งกว่าเมื่อค่ากันในรัชกาลที่ 6 เพราะครั้งนั้นเป็นเรื่องส่วนตัว แต่นี้เป็นเรื่องการบริหารการเมือง แม้กระนั้นนักเขียนของเรามากคนก็ตกอยู่ในอำนาจเงิน ยิ่งกว่ารักสัจจะความจริง ว่าบ้านเมืองเป็นสถานใด เราจะเห็นได้ว่าประชาธิปไตยที่คณะก่อการ 2475 ได้สถาปนาขึ้นนั้น ยังไม่ได้ผลคอกออกผลให้ประชาชนชื่นชมยินดีแต่ประการใดจนครบเท่าทุกวันนี้ อีกทั้งนักหนังสือพิมพ์ไทยในสมัยประชาธิปไตยยุคนี้ได้รับเคราะห์กรรมอย่างทารุณโหดร้ายกว่าสมัยใดๆ เช่น ถูกจับตัวไปกักขังกว่า 10 คน เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกับรัฐบาล คราวสงครามโลกครั้งที่ 2 และนายชื่น โรงนิภาต บรรณาธิการหนังสือพิมพ์อิทธิธรรม ถูกยิงตายที่ถนนเพชรบุรี จับตัวผู้ร้ายไม่ได้ กับนายไถง สุวรรณทัต เจ้าของหนังสือพิมพ์อิทธิธรรม ถูกขว้างระเบิดขาศาไปข้างหนึ่ง เนื่องจากลงข่าวกรณีสวรรคตรัชกาลที่ 8 นอกจากนี้ก็มีนายอารีย์ ลีวีระ ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย และสยามนิกร ถูกผู้ร้ายแต่งตำรวจยิงเผาจนตายที่หัวหินในเวลาเช้า ซึ่งล้วนแต่ปฏิบัติงานตามหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่สาธารณชน

⁷³ “โอฬาร” , “ชมรมนักประพันธ์” , พิมพ์ไทยรายเดือน 3 (พฤศจิกายน 2494) : 85.

แต่ว่าไทยไม่มีหลักจรรยา (Code of Ethics) เพราะไม่มีบทลงโทษ แม้ว่าหลักจรรยาของนักเขียนที่ดีก็มี แต่ก็เป็นส่วนบุคคลไป ทำให้การสร้างจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์และควรมีบทลงโทษเช่นของฝรั่ง”⁷⁴

คำพูดดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า จรรยาบรรณต่างๆ ของนักหนังสือพิมพ์สมัยนั้นไม่เข้มแข็งพอ อีกทั้งไม่เป็นการยกระดับอาชีพนักหนังสือพิมพ์ใดๆ เลย ต่อมาสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยจัดการประชุมนักหนังสือพิมพ์เพื่อกำหนดและประกาศจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ขึ้น

ในการประชุมครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6 ก.ค.2510 คณะกรรมการบริหารสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้มีการกำหนดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไว้⁷⁵ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ (Responsibility)

ได้แก่ การรับผิดชอบต่อผลประโยชน์อันชอบธรรมของปัจเจกชน, สถาบัน, ประเทศชาติ, ศาสนา และราชบัลลังก์ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ “กิจจัญญาณ”

2. ความมีเสรีภาพ (Freedom of Press)

ได้แก่ เสรีภาพที่มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อค่ากับ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ “ปวารณา” หรือ “ธรรมาธิปไตย”

3. ความเป็นไท (Independence)

ได้แก่ ความไม่ตกเป็นทาสของใคร ทั้งกายและจิตใจ จะโดยอำิสลินจ้างอื่นใดก็ตาม ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่ตกเป็นทาสของ “อกุศลมูล”

⁷⁴ พระยาศรภักย์พิพัฒน์ บรรยายในที่ประชุมสัมมนาหนังสือพิมพ์ เมื่อ 24 ก.ย.2506, จรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์ในงานอนสรณ์พระราชทานเพลิงศพอำมาตย์เอกพระยาเสวกวรายุดก์ จ.ช., ต.ม. (กิมสวน รักตะบุตร) ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสสวรวิหาร นางเลิ้ง.

⁷⁵ “จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์และคำอธิบาย”, วารสารหนังสือพิมพ์ 1 (2511) : 1-2.

4. ความจริงใจ (Sincerity, Truthfulness)

ได้แก่ ความไม่มีเจตนาบิดเบือน, ผิดพลาดต้องรีบแก้ไข ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ “สัจจะ”

5. ความเที่ยงธรรม (Impartiality)

ได้แก่ ความไม่ลำเอียง หรือความไม่เข้าใครออกใคร ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่มีอคติ 4 ประการ หมายถึง ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง, โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง, และภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว

6. ความมีใจเป็นนักกีฬา (Fair Play)

ได้แก่ การปฏิบัติอันดีงาม ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของสาธารณะ ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ “สุปฏิบัติ”

7. ความมีมารยาท (Decency)

ได้แก่ การใช้ภาษา และภาพ ที่ไม่หยาบโลน และลามกอนาจาร หรือส่อไปในทางดั่งกล่าว ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ “โสเจยยะ” หรือ “อาจารย์สมบัติ”

อธิบายความ จริยธรรม เจ็ดข้อของนักหนังสือพิมพ์

1. ความรับผิดชอบ (Responsibility)

ความรู้จักรับผิดชอบ อันนี้ถ้าจะเทียบกับหลักทางพระพุทธศาสนาก็เห็นจะพอเทียบได้กับ “การรู้จักหน้าที่ที่ควรทำ” ซึ่งเรียกว่า “กิจจกฺขณ” ผู้รู้หน้าที่ของตนนับได้ว่าเป็นคนมีความรู้สึกรับผิดชอบและคนที่จะนับว่ารู้จักรับผิดชอบก็คือ คนที่รู้หน้าที่ของตนทางพระพุทธศาสนาก้าวไปไกลอีกก้าวหนึ่งคือ ลำพังรู้จักหน้าที่ หรือรู้ว่าควรจะทำอะไร บ้างยังไม่พอ จะต้องก้าวไปให้ถึงขั้นที่รู้ว่าได้ทำหน้าที่เสร็จแล้ว อันเรียกว่า “กตญาน” ด้วย จึงจะนับว่ามีผลสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นการรู้จักรับผิดชอบนี้ ถ้านำทรรศนะทางพระพุทธศาสนาประกอบจะต้องหมายรวมถึงการได้กระทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว หรือปฏิบัติหน้าที่สมบูรณ์แล้วด้วย

2. ความมีเสรีภาพ (Freedom of Press)

ข้อนี้แสดงว่าในวงการหนังสือพิมพ์ย่อมถือว่าเสรีภาพของหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งมีค่ามากที่สุด ควรหวงแหนที่สุด เพราะถือว่าหนังสือพิมพ์เป็นปากเสียงแทนประชาชนส่วนรวม เมื่อจะเทียบกับหลักการทางพระพุทธศาสนาก็อาจชี้ไปที่ “การปวารณา” ของสงฆ์ในวันออกพรรษา คือ การอนุญาตให้ตักเตือนหรือทักท้วงได้ โดยถือว่าการตักเตือนและทักท้วงนั้นเป็นการอนุเคราะห์

แต่ก็มีปัญหาว่า ถ้าใช้เสรีภาพผิดทาง เช่น การแกล้งกล่าวร้ายหรือการบิดเบือนข้อเท็จจริง จะเป็นการสมควรให้มีเสรีภาพอีกต่อไปหรือไม่ ในทางหนังสือพิมพ์จึงหมายถึงเสรีภาพที่มีความรู้สึกรับผิดชอบกำกับ หรือที่เรียกว่า “จริยธรรม”

3. ความเป็นไท (Independence)

ความเป็นไทแก่ตัว คือความไม่ยอมตกเป็นทาสของสินจ้างอาμισ เพื่อจะทำลายใครต่อใครแม้ไม่มีความผิด รวมทั้งการบิดเบือนข้อเท็จจริงอื่นๆ โดยต้องยึดถืออุดมคติ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เทียบกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พวกบรรพชิตพิจารณาเนื่องๆ ว่า “เราจักไม่ตกอยู่ในอำนาจของความทะยานอยากที่เกิดขึ้น” ในทางพระพุทธศาสนาจัดทาสไว้ 2 ชั้น ทาสชั้นนอก คือ ทาสทางกาย ได้แก่ การตกเป็นทาสของผู้อื่นสุดแต่ผู้อื่นจะใช้อย่างไร ทาสชั้นใน คือ ทาสทางใจ ได้แก่ การเป็นทาสของความโลภ ความโกรธ และความหลง พระพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมความเป็นทาสไม่ว่าทางกายหรือทางใจ ถือว่าการมีทาสไว้ใช้ของภิกษุเป็นการผิด การซื้อทาสขายทาส เป็นการผิดคุณสมบัติของอุบาสก โดยเฉพาะทาสทางใจ พระพุทธศาสนาก็สั่งสอนให้บุคคลพยายามปลดเปลื้องตัวเองจากความโลภ โกรธ หลง โดยถือเป็นหลักสำคัญในทางปฏิบัติ

4. ความจริงใจ (Sincerity, Truthfulness)

ความจริงใจ ความสัตย์ ความถูกต้อง คุณสมบัตินี้เทียบได้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัจจะ ซึ่งหมายถึงความจริงวาจาและจริงใจ ส่วนความถูกต้องนั้นหมายถึงการไม่พูดหรือเขียนไปโดยไม่สอบข้อเท็จจริงให้เป็นที่แน่ชัดเสียก่อน ถ้าเผชิญผิดพลาดไปก็จะต้องรีบแก้ไข แม้จะไม่มีเจตนาบิดเบือนความจริง แต่ก็ต้องระมัดระวังสอบสวนเสียก่อน การสอบสวนพิจารณาก่อนแล้วจึงทำลงไป ทางศาสนาใช้ศัพท์ว่า “นิสัมมกณะ”

5. ความเที่ยงธรรม (Impatality)

คำนี้แปลได้ตรงๆ ว่า “ไม่มีอคติ” คือ “ไม่ลำเอียง” ความลำเอียงนั้นมีอยู่ 4 อย่างคือ ลำเอียงเพราะรัก เรียก ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชัง เรียก โทสาคติ ลำเอียงเพราะหลง เรียก โมหาคติ ลำเอียงเพราะกลัว เรียก ภยากติ เป็นข้อปฏิบัติที่ทางพระพุทธศาสนาสั่งสอนโดยตรงอยู่แล้ว

6. ความมีใจเป็นนักกีฬา (Fair Play)

คำนี้หมายถึงการเล่นอย่างตั้งงามอย่างยุติธรรม ซึ่งในทางหนังสือพิมพ์ได้แก่การไม่กล่าวตำหนิใครโดยไม่ให้ออกสาขีแจง หรือตามที่บางท่านอธิบายว่า “หนังสือข่าวซึ่งวางตนเป็นหนังสือดี ย่อมจะไม่กล่าวบุกรุกเข้าไปถึงสิทธิหรือความรู้สึกส่วนตัวของบุคคล เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องจริงจังกับประโยชน์ของชุมชน” ในทางพระพุทธศาสนามีคำที่พอเทียบได้คือคำว่า “สุปฏิบัติ” แปลว่า “การปฏิบัติดี” ซึ่งเป็นคุณสมบัติข้อแรกของพระสงฆ์

7. ความมีมารยาท (Decency)

ตามศัพท์หมายถึงการไม่ใช้ถ้อยคำหยาบโลน หรือลามกอนาจาร บางท่านแปลว่า “ความสะอาด” ซึ่งอาจใช้คำได้อีกอย่างหนึ่งว่า “ความมีสมบัติผู้ดี” ถ้าจะเทียบกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก็เทียบได้หลายข้อเช่น “โสเจยยะ” “ความสะอาด” แบ่งออกเป็นความสะอาดทางกาย คือ เว้นจากการประพฤดิชั่วทางกาย, ความสะอาดทางวาจา คือ เว้นจากการประพฤดิชั่วทางวาจา ความสะอาดทางใจ คือ เว้นจากการประพฤดิชั่วทางใจ นี้อย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง คำว่า “อาจารย์สมบัติ” แปลว่า “ความสมบูรณ์ด้วยมารยาท” แต่สำหรับพระสงฆ์มีเพิ่มเป็น “อาจารย์โคจรปันนะ” ผู้สมบูรณ์ด้วยมารยาทและการรู้จักสถานที่อันเหมาะสมที่ควรไป”

เอก วิสกุล นักหนังสือพิมพ์อาวุโส กล่าวไว้ว่า

“...เรื่องหลักธรรมประจำใจ สำหรับนักหนังสือพิมพ์นี้ ข้าพเจ้าจำได้ว่า เมื่อพ.ศ.2486 เป็นเวลา 25 ปีล่วงมาแล้ว ในสมัยที่สมาคมหนังสือพิมพ์ตั้งขึ้นใหม่ๆ ได้มีคณะกรรมการอันมีพระยาปริชาตธาน (เสริญ ปัญญารชุน) เป็นนายกสมาคม นายสนิท เจริญรัฐ เป็นเลขาธิการ กิตติมศักดิ์ ได้คิดร่างขึ้นทำนองเดียวกัน เรียกว่า “ประมวลจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย” บทบัญญัตินี้ นายสนิท เจริญรัฐ นักหนังสือพิมพ์อาวุโส เป็นผู้ดำริขึ้นและเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญคนหนึ่งในการยกร่าง โดยได้นำหลักมารยาทนักหนังสือพิมพ์มานา

ประเทศมาประกอบพิจารณาและใช้เวลาว่างอยู่ราว 3 เดือนจึงเสร็จเสนอคณะกรรมการ สมาคม คณะกรรมการได้ทูลเชิญและเชิญท่านผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านเป็นอนุกรรมการ เพื่อพิจารณารายละเอียดของประมวลมารยาทนี้ เท่าที่ข้าพเจ้าจำได้มีอาทิคือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงษ์ประพันธ์ หลวงสารานุประพันธ์ (นวล ปาจิณพยัคฆ์) นายเฉลิม วุฒิชัยสิต นายสังข์ พัทธินัย นายสถิตย์ เสมานิล นายมาลัย ชูพินิจ นายพรต พุทธินันท์ นายสมุทร ศิริไช นายเสลา เวชระจุ ฯลฯ

คณะอนุกรรมการชุดนี้ได้ประชุมพิจารณากันอย่างเคร่งเครียด สิ้นเวลาไปกว่า 3 เดือน จึงเรียบเรียงเป็นผลสำเร็จ ประมวลจรรยา มารยาทนี้มีข้อความละเอียดพิสดารมาก หลักร้อยๆ สำหรับนักหนังสือพิมพ์พึงปฏิบัติมีรวมถึง 98 ข้อด้วยกัน แต่น่าเสียดายที่มีอุปสรรคบางประการ ทำให้ประมวลจรรยา มารยาทนี้มิได้ประกาศออกใช้เป็นทางการ

เมื่อคุณเสวยร พันธ์รังสี มาขอร้องให้ข้าพเจ้าเขียนบทความสักเรื่องหนึ่งลงในหนังสือที่ระลึกซึ่งจะพิมพ์แจกในโอกาสที่สมาคมนักหนังสือพิมพ์ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จะจัดให้มีการสัมมนาและแสดงนิทรรศการหนังสือพิมพ์ ในกลางเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2511 นี้ ข้าพเจ้านึกขึ้นได้ว่า ข้าพเจ้าเคยมีร่างประมวลมารยาทของนักหนังสือพิมพ์ที่กล่าวนี้อยู่ จึงไปค้นออกมาอ่านทบทวน เห็นสมควรจะเป็นรายละเอียดแห่งการปฏิบัติเพื่อขยายหัวข้อของจริยธรรมทั้ง 7 ของสมาคมฯ ได้ แล้วก็รู้สึกเสียดายว่า ผลงานที่กรรมการผู้เชี่ยวชาญทางหนังสือพิมพ์ได้พากเพียรเรียบเรียงขึ้นไว้ได้มาซุกซ่อนอยู่ในลิ้นชักโดยไร้สาระ ข้าพเจ้าจึงคิดว่าถ้าได้นำลงในหนังสือเป็นเล่มไว้ บทความที่น่าสนใจนี้จะปรากฏอยู่ไม่สูญหายไป และจะเป็นประโยชน์ให้นักหนังสือพิมพ์รุ่นน้องได้อ่านเป็นเครื่องเตือนใจให้ปฏิบัติในทางที่ดีที่ชอบ อันจะเป็นศักดิ์ศรีแก่ตนเอง โดยไม่ต้องมีข้อผูกพันประการใด ข้าพเจ้าได้แจ้งความจำนงนี้แก่ท่านนายกสมาคมนักหนังสือพิมพ์ ท่านก็ไม่ขัดข้องถ้าบทความนั้นไม่ขัดกับหลักจริยธรรมที่สมาคมได้ประกาศใช้ไปแล้วนั้น....⁷⁶

เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เป็นการบ่งชี้ว่าไทยเรามีจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ของตนมาก่อนที่จะมีของสมาคมในปี 2506 นั้นเอง และการที่นักหนังสือพิมพ์ไทยได้ก่อตั้งหลักจริยธรรมขึ้นมา ทำให้มาตรฐานวิชาชีพนี้เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นในสังคมมากขึ้น

วีระ รักความสุข กล่าวไว้ว่า จรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์⁷⁷ คือ

1. เสนอข่าวเที่ยงตรง
2. มุ่งดำรงศักดิ์ศรี
3. ฐานันดรที่สี่คือ เกียรติ
4. อย่าพยายามเหยียดผู้คน

⁷⁶ เอก วิสฤต, วารสารหนังสือพิมพ์ 1 (2511) : 35-37.

⁷⁷ วีระ รักความสุข, จรรยาบรรณวิชาชีพ (สกลนคร : สกลนครการพิมพ์, 2520).

5. ยึดปวงชนเป็นหลัก
6. อย่าฝักใฝ่ฝ่ายศัตรู
7. รอบรู้ทันเหตุการณ์
8. มุ่งสมานสามัคคี
9. มีไมตรีกับทุกคน

จากแนวคิดทางจริยธรรมจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นหลักความประพฤติทางวิชาชีพหนังสือพิมพ์ แม้ว่าจริยธรรมจรรยาบรรณจะไม่ใช่อำนาจบังคับใดๆ ถ้านักหนังสือพิมพ์ไม่ปฏิบัติตาม แต่การละเมิดหลักจริยธรรมจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้นที่กำหนดไว้ จะทำให้ได้รับการติเตียน และประณามจากประชาชน สังคม และแวดวงวิชาชีพนั้นๆ

ในวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ จรรยาบรรณเป็นสิ่งที่ควรเคารพปฏิบัติ เพื่อจะได้เป็นหลักควบคุมความประพฤติของนักหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ส่งเสริมและรักษาเกียรติคุณชื่อเสียงในฐานะที่เป็นสมาชิกนักหนังสือพิมพ์

มาลัย ชูพินิจ ก็เป็นหนึ่งในนักหนังสือพิมพ์ที่มีจริยธรรม จรรยาบรรณในตัวเอง และประพฤติปฏิบัติตามหลักการที่วิชาชีพนักหนังสือพิมพ์วางไว้ อีกทั้งยังเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการริเริ่มสร้างหลักจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์ไทยเมื่อ พ.ศ. 2486

เหตุผลดังกล่าว ทำให้มาลัย ชูพินิจ เป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีจริยธรรมจรรยาบรรณในจิตใจ สามารถถ่ายทอดความคิดเหล่านั้นมาสู่ข้อเขียน ทำให้เห็นถึงคุณลักษณะความเป็นนักหนังสือพิมพ์ของมาลัย ชูพินิจ ตลอดจนการคำนึงถึงหน้าที่ที่เขาต้องรับผิดชอบต่อวิชาชีพ โดยดูได้จากวิธีการนำเสนอเนื้อหาของเขาในหน้าหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ล้วนมีคุณค่าและคุณประโยชน์ต่อผู้อ่าน ซึ่งแนวคิดเหล่านั้นได้สะท้อนคุณลักษณะนักหนังสือพิมพ์ที่มาลัย ชูพินิจมีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เป็นแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองและทางสังคมกับวิธีการนำเสนอแนวคิดของมาลัย ชูพินิจ ยังไม่มีโดยตรง แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเป็นงานวิจัยที่ศึกษาแนวทางต่างๆ เพื่อที่จะนำไปสู่งานวิจัยชิ้นนี้ โดยมีงานวิจัยของ

1. ร้อยเอกหญิงสุริยา สุขนิยม (2518) ศึกษาเรื่อง มาลัย ชูพินิจ และผลงานประพันธ์เชิงสร้างสรรค์ โดยงานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาชีวิตและผลงานของมาลัย ชูพินิจ ซึ่งมีผลงานระหว่าง พ.ศ.2469-2506 โดยเน้นหนักไปในทางงานประพันธ์ ซึ่งเป็นงานวิจัยด้านกว้างในด้านผลงานว่ามีผลงานใดบ้าง แม้งานวิจัยจะให้ผลในด้านกว้าง แต่ก็ทำให้ได้ทราบแนวคิดของมาลัย ชูพินิจ ที่แสดงออกมาในนวนิยาย และเรื่องสั้น

2. อุดุลย์ มณีโรจน์ (2528) ศึกษาเรื่องความคิดทางการเมืองของสด กุรมะโรหิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทางการเมืองของสด กุรมะโรหิต ระหว่าง พ.ศ.2451-2521 โดยเน้นหนักไปที่แนวคิดด้านสหกรณ์ เพื่อกำจัดระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่มีนายทุนเอาเปรียบประชาชน แต่ความคิดเหล่านี้ของสด เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วไม่สามารถดำเนินไปได้ เพราะสดไม่ได้มีความคิดจะนำแนวคิดมาพิจารณาประยุกต์ใช้กับความจริงในปัจจุบัน งานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการพิจารณาแนวคิดด้านการเมืองของมาลัย ชูพินิจ เช่นกัน

3. รศ.ระวีวรรณ ประกอบผล (2527) ศึกษาเรื่องนิตยสารไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและวิวัฒนาการของนิตยสารไทย ซึ่งเริ่มแรกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 มาจนถึง พ.ศ.2527 รวมทั้งศึกษาถึงบทบาทของนิตยสาร และพัฒนาการของนิตยสารในไทย งานวิจัยเป็นลักษณะด้านกว้าง โดยเป็นการชี้ให้เห็นถึงลักษณะนิตยสารในยุคสมัยของมาลัย ชูพินิจ ว่ามีลักษณะเช่นไร

4. สุพรรณิ วราทร (2516) ศึกษาเรื่องประวัตินวนิยายไทยตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 5 ถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาประวัติวิวัฒนาการและปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อนวนิยายไทย ตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 4 จนถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ซึ่งผลวิจัยสรุปได้ว่า แบบแผน บทละคร นวนิยาย และเรื่องสั้น เข้ามาเผยแพร่โดยมีการแปลเรื่องสั้น และนวนิยายลงในนิตยสารและหนังสือ

พิมพ์ แต่เริ่มค่อยๆ เปลี่ยนเป็นแบบไทย มีการเขียนการแต่งของตนเอง ในสมัยรัชกาลที่ 6 เจกเช่นเดียวกับลักษณะนวนิยายของมาลัย ชูพินิจ ที่เริ่มต้นขึ้นก่อนสมัยการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ.2475

5. สุดารัตน์ เสรีวัฒน์ (2520) ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ.2475 โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาความเป็นมาของเรื่องสั้นและลักษณะต่างๆ ในด้านรูปแบบ และองค์ประกอบของเรื่องสั้น โดยมีขอบเขตการวิจัยตั้งแต่หนังสือพิมพ์ และวารสารรุ่นแรกที่ดีพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 4 จนถึง พ.ศ.2475 ทำให้เห็นถึงวิวัฒนาการของเรื่องสั้นต่อๆ มา จนถึงสมัยมาลัย ชูพินิจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการนำเสนอแนวคิดผ่านเรื่องสั้น

6. สมเกียรติ รุ่งเรืองวิริยะ (2539) ศึกษาเรื่อง เสรีภาพและจริยธรรม หนังสือพิมพ์ไทยในทัศนะของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทและความเห็นของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะของผู้นำทางการเมืองและนักหนังสือพิมพ์ด้านเสรีภาพและจริยธรรมหนังสือพิมพ์ไทย ซึ่งพบว่าเป็นผู้ที่เปิดกว้างทางความคิด แต่ก็ไม่ได้มีบทบาทเรียกร้องเสรีภาพให้หนังสือพิมพ์ โดยใช้เสรีภาพเท่าที่มีและนำเสนองานเขียนนั้น

จากงานวิจัยทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแบบอย่างในการวิจัยและเป็นแนวทางในการศึกษาแนวคิดทางการเมืองและสังคม กับวิธีการนำเสนอทางหน้าหนังสือพิมพ์ของมาลัย ชูพินิจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย